НОВАЯ ДАРОГА

NEUER WEG

Preis 20 Pf. Weißruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok Цана 20 фнг

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Адрас рэдакцыі: Bialystok, Langgasse 16. Тэл. 1020, Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700. Цана абвестак паводле тарыфу № 1.

№ 26. (112) Беласток, 25 чэрвеня 1944 Год выданьня III.

Царква і бальшавікі

Калі мы гаворым аб царкве ці касьцёле, заўсёды разумеем прыгэтым рэлігію ці рэлігійнае жыцьцё. Рэлігія зьяўляецца часткай нашага агульнага духовага жыцьця. Мы кажам часткай таму, што сяньня людзкі дух займаецца ня толькі пытаньнямі рэлігіі, нашых паглядаў ці суадносінаў да Бога, да будучага жыцьця пасьля сьмерці і г. д., але таксама творыць вялікі гмах навукі, якая памагае нам лепш змагацца з прыродай для агульнага дабра ўсіх людзей. Таму з часам пашырэньня і ўзмацненьня навукі наша духовае жыцьцё пачало ўсё болей разьмяжоўваць пытаньне агульна духовых вартасьцяў ад духовых вартасьцяў рэлігіі. **Гэтае разьмежаваньне, аднак, аж да апошняга часу не магло быць праведзена поўнасьцю: і сяньня яшчэ такія паняцьці, як — дабро і зло, справядлівасьць і мараль , аб якіх ужо гавораць і грамадзка-праўныя навукі, носяць вельмі часта рэлігійны характар. Тым болей такое пытаньне філязофіі як — адкуль узяўся гэты сьвет, якая яго мэта, а таму і заданьне кожнай адзінкі, кожнага чалавека, цесна сутыкаецца з паняцьцямі рэлігіі.**

Але пару тысячаў гадоў таму назад, калі яшчэ ніякай навукі амаль ця было, наша духовае жыцьцё насіла чыста рэлігійны характар. [illegible] сяньня на духовым жыцьці шматлікіх поўнасьцю ці напоўдзікіх плямёнаў, якія жывуць яшчэ цяпер у Амэрыцы, Афрыцы і Азыі. Іх духовае жыцьцё знаходзіцца поўнасьцю ў руках іх сьвятароў. **Іх духовыя пагляды і прынцыпы веры зьяўляюцца агульным дабром іх грамады, а таксама тым вузлом, які зьвязвае іх у адну цэласьць. Рэлігія такім чынам ужо ў сваіх пачатках мела грамадзкі характар. Гэтыя духова-рэлігійныя паняцьці пераносяцца з пакаленьня ў пакаленьне, на падставе іх вытвараюцца звычаі, як напісаныя законы, а калі такое племя вытварае народ і дзяржаву, гэтыя звычаі кладуцца ў аснову дзяржаўнага права і рэлігія атрымоўвае дзяржаўны характар.** Варта толькі ўспомніць тут важнасьць гэтага мамэнту прыймаючы пад увагу праваслаўныя і каталіцкія дзяржавы.

Калі сяньня яшчэ існуе часамі непавісьць паміж людзьмі розных веравызнаньняў, дык раней гэта часта была вялікая варожасьць. **Але вось прыйшло хрысьціянства, з сваймі высокамаральнымі прынцыпамі аб любві бліжняга, а што яшчэ важнейшае з сваімі цьверджаньнямі, што мы ўсе дзеці аднаго Бога, гэта значыць — браты. Бязумоўна, гэтыя прынцыпы былі вялікім асягненьнем людзкога духу, вялікім крокам наперад, бо яны зьбліжалі ўжо ня толькі сябраў нейкай грамады ці нават народу, а ўсіх людзей наагул.** Зьвярыныя інстынкты людзей пачалі ўступаць месца вышэйшым, шляхэтным ідэалам. Не бяз уплыву гэтых прынцыпаў паявіўся цэлы шэраг вялікіх, геніяльных людзей — гуманістаў, якія працавалі для дабра ўсяго чалавецтва. **І мы, беларусы, мелі свайго часу такіх вялікіх людзей, як — Др. Ф. Скарына, сьв. Эўфрасіньня Полацкая і шмат іншых. Навукі гуманістаў глыбока запалі ў душы людзей, ушляхотнівалі іх, рабіліся каштоўнымі духовымі вартасьцямі ўсіх.** Пры цэрквах, манастырах, а аднача́сна і ў грамадзянстве вытвараліся брацтвы для аховы рэлігіі, а што яшчэ важнейшае — для дапамогі ўсім бедным і няшчасным. **Нічога дзіўнага, што такім чынам у сэрцы кожнага вытвараўся дарагі для яго куток рэлігійнага пачуцьця.**

Але вось зьявіліся жыда-бальшавікі. З уласьцівай ім дэмагогіяй, абманам і ашуканствам, яны заявілі спачатку, што рэлігія гэта прыватная справа кожнага чалавека. Пазьней, пашыраючы свае ўплывы, уносячы ў грамадзянства ненавісьць і варожасьць адных пластоў народу да другіх, яны кідаюць гасла: рэлігія— опіюм, зараза для народу. **Бачучы пасьля абняцьця ўлады, што агітацыяй, або прапагандай ня можна зьнішчыць гэты дарагі для людзей куток іх душы, яны пачалі крывавым шляхам, тэрорам, забойствамі і высылкамі нішчыць царкву і рэлігію. Упала дзесяткі тысячаў сьвятароў і мільёны веруючых. Пралілася мора крыві. Цэрквы, як такія, перасталі існаваць, бо былі даслоўна зьнішчаны. Рэлігіі, аднак, не ўдалося зьнішчыць, бо трэба было-б зьнішчыць большасьць народаў Савецкага Саюзу.** І вось, воўк у авечай скуры, бацюшка Сталін перад усім сьветам заяўляе — «я ніколі не прасьледаваў рэлігіі, я заўсёды шанаваў тых , хто шчыра веруе!!!»

Гэта для нас ня важна, брашы сабе. Але чаму ён, гэты крыважэр, хацеў поўнасьцю зьнішчыць рэлігію? Вельмі проста. **Ён хацеў зьнішчыць усіх тых, хто верыў у некага іншага, акрамя яго, хто аднача́сна верыў, што ніякі грэх, тым болей масавыя забойствы нявінных людзей, не застануцца бяз кары. Сталін, каб вытварыць тым бяздушнага чалавека-аўтамата , які-б сьмела і днём і ноччу выпаўняў яго загады, ня толькі ўлез з сваімі брудными лапамі ў душы людзей і развальваў гэты сьвяты для кожнага куток, але і неміласэрна нішчыў гэтых людзей наагул.** Хто яму пасьля гэтага можа паверыць? Гэта, бязумоўна, далейшы этап яго ашуканстваў.

У часе апошняе вайны шмат нашых цэркваў было або зусім зьнішчана, або пашкоджана.

(Працяг на 2-й бачыне).

Перадача царкоўных уладаньняў бальшавікам

Уладаньні праваслаўнай царквы ў Палестыне, якія дагэтуль знаходзіліся ў руках «Праваслаўнага Таварыства» на аўтаномных правох, перададзены маскоўскаму патрыярху. У гэтай справе спэцыяльная савецкая камісыя вяла перагаворы, і ўладаньні былі перададзены пад націскам ангельскіх мандатных уладаў.

Цяпер бальшавікі пачнуць карыстацца ўсімі будынкамі і культурнымі ўстановамі, якія будавалі цары, і выкарыстаюць іх для пашырэньня сваіх уплываў на Блізкім Усходзе.

НЯМЕЦКІЯ СУПРОЦЬМЕРАПРЫЕМСТВЫ НА ІНВАЗЫЙНЫМ ФРОНЦЕ.

Матацыклісты-разьведчыкі імчацца праз палаючую вёску з апошнімі весткамі.

Беларуская моладзь, як перадавы змагар

Моладзь Беларусі ў часе збораў, якія адбываліся ва ўсіх акругах у дзень нарадзінаў Фюрэра, прыняла рэзалюцыю, паводле якой яна выказала жаданьне ўсімі сіламі і сродкамі служыць агульнай справе ,уключыцца ў шэрагі эўрапэйскай і гітлераўскай моладзі. Пасьля гэтых словаў аб супрацоўніцтве ў адбудове і абароне Новай Эўропы пад кіраўніцтвам Адольфа Гітлера надыйшла непасрэдная справа. Цэлыя натоўпы моладзі ў акруговых гарадох мэльдаваліся ў арганізатараў вайсковаважнай службы моладзі і не маглі дачакацца мамэнту, пакуль іх паклічуць. Цяпер першыя SS-дружыньнікі, пасьля таго, як іх апранулі ў уніформу і правялі з імі ў ляграх падрыхтоўчую працу, ад'ехалі ў Нямеччыну ў лягер Гітлероўскай моладзі. Там яны будуць падрыхтоўваць сябе далей да ўдзелу ў вайсковай службе.

Вясёлыя і бадзёрыя прайшлі юнакі па вуліцах гораду і пастроіліся на менскім спартовым пляцы для разьвітаньня. Той, хто бачыў, як маршыравалі яны па вайсковаму ў сваёй прыгожай уніформе дапаможнікаў паветранай зброі, быў зьдзіўлены дысцыплінай і трыманьнем ,якія яны набылі за кароткі час вышкаленьня ў лягеры. Можна было заўважыць, што яны самі гордыя сабой.

Обэрбанфюрэр Шульц, кіраўнік аддзелу моладзі пры Гэнэральным Камісары Беларусі, прывітаў ад імя Гітлераўскай моладзі гэтых першых маладых дабраахвотнікаў, як перадавы атрад іх радзімы і падкрэсьліў, што яны ў Нямеччыне ў вялікім сяброўстве Гітлераўскай моладзі знойдуць як супольныя змагары клапатлівыя адносіны. Далей прамаўляў прадстаўнік БЦР сп. Калубовіч. Ён даў ім наказ быць у Нямеччыне ўзорам у адносінах дысцыпліны і не-забываць там далёка сваёй беларускай, сваёй роднай мовы.

Потым перад фронтам юнакоў выступіў шэф кіраўнічага штабу СБМ с. Ганько. У будучай Эўропе Беларусь толькі тады зойме адпаведнае месца, калі цяпер у цяжкую гадзіну, яна будзе крок у крок ісьці з маладой Эўропай. Маладыя дабраахвотнікі будуць перадавымі змагарамі за набыцьцё гэтага права і ў гэтым змаганьні яны будуць не адны. Воклічам у гонар Фюрэра Новай Эўропы і Беларусі і беларускім нацыянальным гімнам скончылася разьвітаньне.

Менскае жыхарства, перадусім дзяўчаты з СБМ, праводзілі пад гукі паліцыйнай аркестры юнакоў да змаганьня.

Кіраўнік транспарту пры звароце ў Менск прывязе ад дружыньнікаў іх першыя весткі для іх родных. Юнакі будуць жыць у прыгожай мясцовасьці ў Нямеччыне ў лягеры Гітлероўскай моладзі, таму трэба думаць, што гэтыя першыя весткі пакажуць бацьком, што іх дзецям добра жывецца.

Флётылія хуткабежных лодак пакінула порт, каб напасьці на інвазыйны флёт.

22 чэрвеня

Ужо тры гады мінула, як нямецкі жаўнер пачаў вайну супроць бальшавізму. Шмат перажылося за гэты час. Беларускі народ пасьля прыходу нямецкае арміі адразу пачуў подых свабоды. У Заходняй Беларусі — гэта было вызваленьне ад ссылак, вывазаў і духовага тэрору. У ўсходняй Беларусі — гэта было вызваленьне ад калгасаў, ад сацыяльнага ўціску, ад нацыянальнага прыгнечаньня. Калі ў 1939 г. Беларусь аб'ядналася тэрытарыяльна, то пад жыда-бальшавіцкім панаваньнем яна апынулася пад адным ярмом. У завірусе ваенных падзеяў беларускі народ, аднак, спадзяваўся здабыць сваю лепшую долю і волю. 22-га чэрвеня 1941 г. былі нанесены рашучыя ўдары па турме народаў — Савецкім Саюзе. Першым народам, каторы быў вызвалены з гэтае турмы, быў наш беларускі народ. Бітвы каля Беластоку і Менску вырашылі лёс нашага народу. Нямецкі жаўнер, бароньячы сваю Бацькаўшчыну, змагаючыся за яе існаваньне, панёс у сваёй абароннай барацьбе вялікія ідэі вызваленьня прыгнечаных бальшавікамі нацыянальнасьцяў. Беларускі народ, які цярпеў нацыянальную няволю пад польскім і бальшавіцкім панаваньнем, бачыў у гэтым пераможным паходзе сваё вызваленьне. Таму, як толькі на нашыя землі ўвайшла нямецкая армія, беларусы пачалі актыўна дапамагаць ёй. Аднак, варожыя польскія і бальшавіцкія элемэнты, якія ніколі не жадалі нашага нацыянальнага адраджэньня, пачалі праводзіць жорсткую і крывавую правакацыю супроць нашага народу. Жыцьцё паказала, аднак, што беларускі народ далёкі ад бальшавізму, што ён імкнецца ўліцца ў вір агульна-эўрапэйскага жыцьця й змагацца на агульна-эўрапэйскім фронце за сваё існаваньне, за сваю нацыянальную будучыню. Кожны сьвядомы беларус ведае, што нясе нашаму народу бальшавізм і Польшча, якую падтрымлівае жыдоўска-капіталістычная плютакратыя.

І адны і другія—гэта наша нацыянальная сьмерць. Толькі Нямеччына забясьпечвае сяньня нашую нацыянальна-дзяржаўную будучыню. Беларус, урэшце, павінен зразумець, што ён можа таксама, як і іншыя эўрапэйскія народы, зажыць вольна і самастойна. Наш народ, калі мы паглядзім на яго гісторыю, мае ўсе дадзеныя для гэтага. Мы, знаходзячыся на рубяжы паміж усходам і захадам заўсёды сталі на варце агульна-эўрапэйскіх інтарэсаў. Беларусь заўсёды была фарпостам заходня-эўрапэйскага сьвету. Таму сяньня, калі распачалася

(Працяг на 2-й бачыне).

22 чэрвеня

(Працяг з 1-й бачыны).

заўзятая і няпрымірымая барацьба гэтых двух сьветаў, наш беларускі народ ведае, якімісьці шляхам...

Гэта так, як у той песьні, што «А ў бары, ў бары — тры дарожанькі..» Пойдзеш адной дарогай, па ўсход, — заблудзішся, пойдзеш другой, — па захад, — ня вернешся. Астаецца адна дарога — «у родны край». Сягоньня кожны беларус павінен зразумець, што толькі верачы ў свае сілы, у сваю народную справу, ён можа, урэшце, стаць вольным чалавекам. Але змаганьне за нашую справу, за нашае вызваленьне, сягоньня ёсьць агульна-сусьветным змаганьнем. Сягоньня змагаюцца два сьветы: жыда-бальшавізм, які нясе паняволяньне чалавека і яго вызыск і сьвет эўрапэйскіх народаў, які змагаецца за свабоднае і справядлівае жыцьцё, за новы парадак. Беларускі народ, перанёсшы на працягу стагодзьдзяў шмат крыўды і зьдзекаў, бачыць сваю сьветлую будучыню толькі ў гэтым новым сьвеце, які збудуе маладая Эўропа пад кіраўніцтвам нацыянал-сацыялістычнай Нямеччыны. Таму сягоньня беларус з вінтоўкай на плячох стаіць на варце сваёй бацькаўшчыны, бо ён ведае што толькі крывёй і ўпорнай працай можна здабыць сабе лепшую долю.

22-га чэрвеня — гэта вялікі дзень у гісторыі нашага вызваленьня. Тры гады ў зацятым змаганьні, паносячы нялюдзкія ахвяры, стаіць непарушна нямецкі жаўнер. Разам з ім стаіць і наш народ, удзячны яму за сваё вызваленьне. Тыя вырадкі, якія пайшлі разам з бальшавікамі супроць нашых нацыянальна-народных імкненьняў, — нічога ня значаць! Наш народ хоча жыць самастойна, свабодна, бяз чужой апекі.

У чацьвертым годзе вайны супроць бальшавізму напружым яшчэ больш свае сілы, каб разам з усімі эўрапэйскімі народамі супроцьставіцца зьнішчальнай сіле бальшавізму. Народныя сілы пераможуць!

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Ад Рэдакцыі:

АД РЭДАКЦЫІ: Працяг артыкулу «Масква баіцца ўласнай моладзі» ў наступным нумары.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Вайна

Заплата за тэрарыстычныя налёты англа-амэрыканскіх паветраных піратаў на нямецкія гарады і іх мірнае насельніцтва наступіла.

Як мы ўжо добра ведаем, Правадыр Нямеччыны некалькі разоў перасьцярагаў англа-амэрыканскае ваеннае камандаваньне перад іх бязсэнсоўным нішчэньнем нямецкіх гарадоў, культурных памятнікаў і мірнага насельніцтва. Ён некалькі разоў гаварыў, што, калі яны ня спыняць свае праступніцкае работы, прыдзе дзень заплаты. Але як гэта ўжо было не адзін раз, на словы Правадыра ня была зьвернута адпаведная ўвага.

І вось дзень заплаты наступіў. Ад 15 чэрвеня, 23 г. 40 мінут, паўдзённая Англія і Лёндан з яго ваколіцамі знаходзяцца пад вагнём нямецкіх «лятучых тарпэдаў» з вялікай разрыўной сілай.

Баі ў Нармандыі прадаўжаюцца далей.

Англа-амэрыканцам дасюль удалося пашырыць сваю дэсантную базу далей за круг дзейнасьці марской артылерыі. Ня гледзячы на свае вялікія марскія й паветраныя сілы, ім яшчэ не ўдалося захапіць ані аднаго порту. Нямецкія аддзелам удалося зьнішчыць амаль усе паветраныя варожыя групы, якія былі скінуты на поўдзень ад Сэн-Ло, Байё і Кану.

Аднак, да гэтага часу яшчэ не дайшло нідзе да сапраўдных баёў у вялікім разьмеры, як гэтага можна было чакаць, прыймаючы пад увагу вялікія сілы англа-амэрыканцаў, а таксама нямецкай абароны. Магчыма таму, што яшчэ ня была праведзена неабходная падрыхтоўка. Тым болей, што самы факт высадкі разглядаецца як першы этап ваенных дзеяньняў; спроба яе ўзмацненьня і вытварэньня з яе базы для наступленьня — другі этап. Трэці этап пачынаецца тады, калі абодва бакі гатовыя да вырашальных баёў.

Англа-амэрыканцы ня высадзіліся ўва ўсіх тых месцах, дзе яны хацелі гэта зрабіць. Ужо некалькі дзён яны стараюцца свае паасобныя дэсанты злучыць у адну цэласьць. Гэта ім удалося толькі ў раёне Ісіньі, дзе ангельскія аддзелы з усходу злучыліся з амэрыканцамі заходу. Аднак, нават на абшарах занятых амэрыканцамі, засталіся яшчэ нямецкія апорныя пункты, якія паралізуюць замеры ворага, перашкаджаюць яму ў выпаўненьні яго мэтаў. Асаблівай перашкодай у гэтым напрамку зьяўляецца Шэрбург. Амэрыканцы канцэнтруюць тут большыя сілы, каб акружыць яго. Дзякуючы пераважаючым сілам у людзкім і ваенным матарыяле ім удалося асягнуць заходні бераг Шэрбургскага паўвостраву ў Бранвілю. Другім месцам баёў зьяўляецца прастор на паўдзённы захад ад Байё і Кану. Вораг стараўся заняць горад Сэн-Ло, але быў адбіты. Высадзіўшы новыя сілы ўва ўтоку Орны, вораг пачаў наступаць у паўдзённа-ўсходнім напрамку, але быў таксама застаноўлены. У раёне Цільлі—Ліўры вораг некалькі разоў намагаўся праламаць нямецкую лінію абароны, але ўсе яго спробы былі адбітыя. Вораг пакінуў тут звыш 1000 забітых. На паўдзённы захад ад Цільлі адзін варожы батальён быў поўнасьцю разьбіты, яго штаб узяты ў палон і зьнішчана 15 танкаў. Варожае прадмосьце на ўсход ад Орны было далей моцна звужана.

Ад 6-га чэрвеня нямецкае лятунства, ваенны флот і пабярэжная артылерыя затапіла перад Нармандзкім пабярэжжам і ў канале, акрамя зьнішчаных мінамі: 2 крэйсары, 14 зьнішчальнікаў, 4 хуткабежныя лодкі, 27 фрахтаў і транспартных караблёў на 167.000 БРТ, 12 грузавых караблёў з танкамі на 18.300 БРТ; лучэньнем бомбамі, тарпэдамі і артылерыі былі цяжка пашкоджаны: 3 цяжкія крэйсары, 3 лягчэйшыя крэйсары, 21 зьнішчальнік, 9 хуткабежных лодак, 58 транспартных караблёў на 287.000 БРТ, 2 дэсантныя караблі на 4000 БРТ і параплаў.

У Італіі таксама прадаўжаюцца далей цяжкія, заўзятыя баі на фронце ў 140 кілямэтраў шырыні. Асабліва моцныя атакі з дапамогай танкаў і баявых самалётаў праводзіў вораг па абодвух баках Больззнскага возера. На заходнім беразе ўсе гэтыя атакі былі з вялікімі крывавымі стратамі для ворага адбітыя і толькі на ўсходнім яму ўдалося пасунуцца на некалькі кілямэтраў наперад і асягнуць паўночную частку гэтага возера. Усе далейшыя атакі на поўнач і паўночны захад ад яго былі поўнасьцю адбітыя. Але асабліва заўзятыя баі адбываліся [illegible] раёне Пэругіі. Некалькі разоў прабаваў тут [illegible] праламаць нямецкія лініі, кідаючы ў [illegible] вялікую колькасьць пяхоты, танкаў і баявых самалётаў. Ня гледзячы на вялікую перавагу ў людзкім і ваенным матарыяле, яму тут удалося толькі на некалькі кілямэтраў пашырыць свае пазыцыі, аплачваючы гэта вялікімі крывавымі стратамі. Пасьля некалькіх дзён заўзятых баёў ворагу ўдалося заняць востраў Эльбу, які ляжыць недалёка ад Корсыкі. Нявялікі нямецкі гарнізон без перашкод з боку ворага быў перавезены ў Італію. Учасе перавозкі адбыліся баі, у выніку якіх былі затоплены 2 варожыя хуткабежныя лодкі, а 4 цяжка пашкоджаны.

На ўсходнім фронце і далей не адбылося ніякіх паважнейшых ваенных дзеяньняў.

Толькі на паўночны захад ад Яссаў, у падножжа Карпатаў, а таксама на ўсход ад Смаленскай шасы і Віцебску бальшавікі прабавалі наступаць. Усе іх атакі з вялікімі для іх стратамі былі адбітыя.

За ўсякую цану імкнуцца бальшавікі зламаць супраціў Фінляндыі. Пад іх націскам Амэрыка перарвала дыпляматычныя дачыненьні з Фінляндыяй і выслала іх пасла і дыпляматаў. Калі і гэта не памагло, бальшавікі пачалі свой масавы наступ на Фінляндыю ў Карэліі, але толькі каля Кууцерсельку ім удалося крыху пасунуцца наперад. Інакш усе іх атакі адбітыя геройскімі фінскімі аддзеламі. Маршал Мэнэргэйм зьвярнуўся да сваіх жаўнераў з адозвай, у якой між іншым зазначыў, што фінскі жаўнер ужо ня раз змагаўся геройскі за сваю зямельку і цяпер лепш загіне, чым здасца.

У Фінскай затоцы нямецкія марскія сілы лятунства затапілі 5 бальшавіцкіх хуткабежных лодак, 6 цяжка пашкодзілі і зьбілі 9 самалётаў.

Англа-амэрыканскае лятунства бамбардавала далей нямецкія гарады: Гамбург, Гановэр, Магдэбург, Штэцін, Брэмэн, Вэзэрлюндэ, Мюнхэн, Вену і Бэрлін, у выніку чаго былі спрычынены шкоды ў жыльлёвых памешканьнях і страт сярод насельніцтва. Пры гэтым было зьбіта 269 варожых самалётаў, у большасьці 4-х маторных бамбазікоў.

Грэцыя аб інвазыі

Грэцкі міністар-прэзыдэнт Раліс выказаўся па радыё адносна распачаўшайся інвазыі. Ён акрэсьліў яе як бальшавіцкую пагрозу Эўропе, якую праводзяць англа-амэрыканцы з даручэньня чырвонай Масквы.

Безнадзейнае палажэньне Чунгкінга

Чунгкінгскі ўрадавы прамоўца акрэсьліў вайсковае палажэньне Чунгкінскага Кітаю, «як вельмі напружанае».

На запытаньне адказаў, аднак, прамоўца, што чунгкінгскі ўрад не зьвяртаўся больш ў апошнім часе да саюзьнікаў з просьбай аб дапамозе, бо гэтыя просьбы зьяўляюцца безнасьпяховымі.

Інфляцыйная палітыка ў Італіі

Фінансавае міністэрства ўраду Бономі ізноў друкуе ў Лёндане сто мільярдаў ліраў. Першы раз вялікая колькасьць грошаў была надрукавана 8-га верасьня, таксама з даручэньня ўраду акупаванай Італіі. Гэта зьяўляецца ясным доказам бяссумленнай інфляцыйнай палітыкі саюзьнікаў у Італіі.

У Лёндане небясьпечна

Як не намагаецца ангельская прэса і інфармацыйныя бюры ўгаварыць сваіх грамадзян і ўвесь сьвет, што агонь нямецкіх «лятаючых тарпэдаў» не павінен вывесьці з роўнаваті флегматычных ангельцаў і асабліва перашкодзіць у працы ангельскаму парляманту, факты паказваюць другое.

Гэта было асабліва прыкметна на адным з апошніх паседжаньняў ангельскае Ніжняе Палаты, на якім трэба было вынесьці важную пастанову аб зьменах брытанскага абароннага права. На гэтае паседжаньне зьявілася толькі 166 прадстаўнікоў, замест 615, бо 3/4 паслоў палічыла больш патрэбным пакінуць стаўшыся небясьпечным Лёндан...

Ндарма і ангельскія газэты пішуць аб тым, «якое гэта шчасьце жыць у Сярэдняй або ў Паўночнай Англіі...»

Рашучасьць Фінляндыі

Фінскія газэты падчырківаюць у сваіх разважаньнях адносна палажэньня на баявым фронце рашучае і непахіснае захаваньне ўсіх слаёў народу ў цэлай краіне. З моцнага наступу відаць, што барацьба доўга і заўзята будзе прадаўжацца.

Фінская газэта «Суомэн Соцыялідэмократі» іранізуе над трыумфам саветаў, з якім яны вельмі ўрачыста сьвяткавалі заняцьце некалькіх фінскіх вёсак. У Маскве мусяць аднак прызнаць, што фінскі народ змагаецца рашуча й упорыста.

З УСЯГО СЬВЕТУ

◆ Частка аўстралійскіх гарнякоў у Нью-Сюдвалес зрабіла забастоўку, таму, што ўрад не хацеў прызнаць ім дадатковага харчаваньня для цяжкапрацуючых.

◆ Італьянскі вайсковы міністар маршал Грацііяні падаў да ведама дэкрэт Дучэ аб вайсковай дысцыпліне ў часе вайны.

◆ У сувязі з недахопам апекі над ангельскай моладзьдзю, у Англіі зарганізавана спэцыяльная жаночая паліцыя, якая мае ахоўваць недарослых дзяўчат да 16 гадоў.

◆ Швэцыя сьвяткавала нацыянальнае сьвята швэдзкага сьцягу. Уся краіна была ўпрыгожана сьцягамі. У Штокгольме адбылася вялікая дэманстрацыя ў прысутнасьці караля.

◆ Як паведамляюць з Анкары, турэцкі міністар замежных справаў Мэнэмэнцыогло пашоў у адстаўку. На паседжаньні Рады Міністраў пастаноўлена, што міністар-прэзыдэнт Сараколю будзе пакуль што кіраваць таксама і міністэрствам замежных справаў.

◆ Карабель, на якім гэнэрал Монтгомэры ехаў у Нармандыю, наскочыў на міну. На барце было шмат раненых і забітых. Гэнэрал Монтгомэры не паранены.

◆ У Каір прыбыў маскоўскі дырэктар агенцтва ТАСС, каб адчыніць там прадстаўніцтва ТАСС'у.

◆ У Афіны прыбылі адзінкі маладых дабраахвотнікаў з Каўказу. Яны азначыліся ў бітвах Крыму і заслужылі пахвалу нямецкага Вышэйшага Камандаваньня.

◆ Турэцкі парлямант выразіў поўнае давер'е ўраду Сараколю пасьля скончаньня дабатаў аб бюджэце.

Толькі адзін голас быў скіраваны супроць ураду.

Царква і бальшавікі

(Працяг з 1-й бачыны).

І вось нямецкія ўлады, паколькі гэта цяпер магчыма, памагаюць нашым сьвяшчэньнікам і вернікам адбудаваць іх ізноў. Адной з гэтых пашкоджаных сьвятыняў была царква ў Заблудаве каля Беластоку. Нямецкія ўлады далі ўсё магчымае для рамонту гэтае прыгожае царквы. І вось 11 чэрвеня, у нядзелю, адбылося яе пасьвячэньне. На гэтую ўрачыстасьць прыехала 16 сьвяшчэньнікаў на чале з япіскапам Рыгорам з Горадні і сабралася мора, каля 5.000, сялян з бліжэйшых і далейшых вёсак. Пагода была ўвесь дзень прыгожая. Пасьля богаслужбы Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку зарганізавала тут мітынг. Перад пачаткам мітынгу прапагандавае аўта Беластоцкага Аддзелу Райхспрапаганды зайграла нямецкі марш —«Старыя сябры» і некалькі беларускіх песьняў. **Пасьля прадстаўнік Аб'еднаньня адкрыў мітынг, паздравіўшы перад мікрафонам тысячы прысутных клічам — Жыве Беларусь! Грамавое — Жыве Беларусь! разьнялося далёка па Заблудаве. У гэты час малая дзяўчынка паднясла яму букет кветак ад дзяцей Заблудава. Ён падзякаваў дзецям за іх падарак і паабяцаў ім, што Аб'еднаньне будзе і далей старацца, каб яны ўсе маглі вучыцца ў нашых родных школах.** Пасьля перадаў слова казачаму капітану, быўшаму савецкаму камандзіру. Капітан у даўжэйшай прамове, з уласных перажываньняў, апавядаў аб страшным жыда-бальшавіцкім рэжыме. **Зьнішчэньне сялянства, голад для работнікаў і інтэлігэнцыі і райскае жыцьцё для жыдоў — вось чым быў Савецкі Саюз. Сваю прамову ён скончыў заклікам да цеснага супрацоўніцтва з нямецкім народам і яго ўладамі, бо толькі яны канчаткова зьнішчаць гэты страшны, нялюдзкі, жыдоўскі рэжым. Грамавое — Ура! на чэсьць нямецкага народу і яго правадыра А. Гітлера раздалося пасьля яго прамовы.** Таксама і яму паднясьлі дзеці прыгожы букет кветак.

Пасьля ізноў выступіў прадстаўнік Беларускага Аб'еднаньня. Ён коратка расказаў прысутным аб гісторыі Беларускага Народу, аб яго некальківяковай няволі і аб тым змаганьні, якое вялі яго найлепшыя сыны за нашу долю і волю. **Дзякуючы вялікаму Нямецкаму Народу ланцугі нашай няволі зьнішчаны і мы можам цяпер свабодна працаваць над нашым Адраджэньнем. Ніякія ворагі ўжо нас не запалохаюць, трэба толькі арганізавацца і напружыць усе свае сілы для аканчаньня перамогі над жыда-бальшавізмам.**

Сваю прамову ён закончыў клічам на чэсьць Нямецкага і Беларускага Народу. Ізноў грамавое «Ура» раздалося па ўсім Заблудаве. Гэтым мітынг закончыўся. Прапагандовае аўта зайграла Беларускі гімн. Дарагія Беларускаму сэрцу словы — «Мы выйдзем шчыльнымі радамі...» ахапілі прысутных сваёй магутнасьцю і прыгожасьцю. На вачох шмат прысутных заблішчэлі сьлёзы радасьці і вызваленьня.

На мітынгу былі прысутныя прадстаўнікі нямецкіх уладаў.

Пасьля мітынгу коратка гаварылі разам прадстаўнікі нямецкіх уладаў і прадстаўнік Беларускага Аб'еднаньня з сьвяшчэньнікамі: **Япіскап Рыгор падзякаваў Шэфу Беластоцкага Аддзелу Райхспрапаганды за апеку нямецкіх уладаў над праваслаўнай царквой. Пан Шэф зазначыў з свайго боку, што нацыянал-сацыялістычная ўлада ніколі не выступала супроць рэлігіі, наадварот, як сам Правадыр Нямеччыны, так і ўлада наагул вельмі шануе яе.**

Пасьля япіскап Рыгор падзякаваў прадстаўніку Беларускага Аб'еднаньня за тую ўвагу, якую яно прысьвячае беларускай царкве. У адказ на гэта прадстаўнік Аб'еднаньня заявіў Яго Прэасьвяшчэнству, **што беларуская праваслаўная царква толькі тады будзе працьвятаць, калі беларускі народ будзе нацыянальна і культурна разьвівацца. Таму сьвяшчэньнікі таксама павінны супрацоўнічаць і памагаць Беларускаму Аб'еднаньню ў Беластоку. Яго Прэасьвяшчэнства і ўсе сьвяшчэньнікі горача адгукнуліся на гэта.**

Ул. БАРАВІК.

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

Беласток

Хор Беларускага Аб'еднаньня ў Беластоку 21 чэрвеня раніцай высехаў у Нямеччыну, каб там нясьці культурную працу сярод беларусаў. Адказным кіраўніком хору вызначаны дасьведчаны арганізатар-музыкант А. Гуткевіч. Хор дасьць 19 канцэртаў, пераважна ў асяродках дзе працуюць беларускія работнікі. Прадбачыцца найграньне цэлага раду беларускіх песьняў на пліткі. Хор мае ў сваім рэпэртуары звыш 150 беларускіх песьняў.

УРАЧЫСТАЕ АДКРЫЦЬЦЁ НАСТАЎНІЦКІХ КУРСАЎ.

19 чэрвеня пачалі сваю працу настаўніцкія курсы ў Беластоку. У гэтым годзе курсы праводзяцца ў трох пунктах: у Беластоку, Горадні і Нараўцы. У Беласток зьехалася звыш 50 настаўнікаў. У прысутнасьці прадстаўнікоў нямецкае ўлады адбылося ўрачыстае адкрыцьцё курсаў. Першы прамовіў прадстаўнік Цывільнае Управы, які падчыркнуў вялікую ролю нямецкага настаўніцтва ў узгадаваньні сучаснае нацыянал-сацыялістычнае Нямеччыны. Беларускі настаўнік павінен узяць прыклад з нямецкага настаўніка, калі ён хоча падняць свой народ на ўзровень нацыі.

Хвед. Ільяшэвіч, Старшыня Беларускаг Аб'еднаньня ў Беластоку, прывітаў сабраных настаўнікаў і пажадаў ім посьпехаў у іх працы.

«Дарма, што вайна, сказаў ён, дарма, што ўвесь сьвет абхоплены крывавым змаганьнем, мы можам сягоньня ў выгадных і прыемных абставінах праводзіць сваю працу. Гэта доказ, што нямецкая ўлад падтрымоўвае нашае нацыянальнае будаўніцтва, справу нашага нацыянальнага адраджэньня. Я хацеў-бы, каб кожны з вас, дарагія сябры, скончыўшы курсы, ізноў пайшоў у гушчы нашага народу нясьці сьвятло навукі, пашыраць сярод яго нацыянальную і грамадзкую сьведамасьць....

Заданьне беларускага настаўніка ў сучасны мамэнт — гэта ня толькі дыдактычныя і пэдагагічныя мэты ў яго працы. Сягоньня беларускі настаўнік — гэта жаўнер на фронце нашай вызвольна-нацыянальнай працы. Таму ён павінен быць прыгатаваным на ўсё!»

Пасьля ўрачыстага адкрыцьця курсаў пачаліся нармальныя заняткі.

Курсанты знаходзяцца ў вельмі добрых варунках. У інтэрнаце кожную раніцу праводзяцца гімнастычныя практыкаваньні. Практыкаваньні гэтыя вядзе дасьведчаны спартсмэн А. Ніканюк.

Расьце маладое пакаленьне народнае інтэлігэнцыі!

Новы Двор

26 траўня 1944 г. памёр Ян Тарасэвіч, настаўнік Беларускае Народнае Школы ў вёсцы Хільмонах Новадворскае воласьці, Сакольскага павету. Сьв. пам. Ян Тарасэвіч радзіўся 24.5.1877 г. у вёсцы Хільмонах. Скончыў Сьвіслацкую сэмінарыю і Вучыцельскі Інстытут у Вільні. Працаваў у школах пераважна ў Беларусі.

У апошніх гадох быў эмэрытаваны і пражываў у Горадні.

Падзеі 1939 г. кінулі яго ў родную вёску Хільмоны, дзе ён палажыў аснову пад Беларускую Народную Школу, у якой не пакідаў працы да апошніх хвілін свайго жыцьця.

Родная зямелька не забудзе такіх ціхіх і паважных працаўнікоў, якім быў сьв. пам. Ян Тарасэвіч.

Чэсьць Яго памяці!

Чэсьць Яго памяці!

Заблудаў

У нядзелю, 11-га чэрвеня, у мястэчку Заблудаў, каля Беластоку, адбылася вялікая ўрачыстасьць. Прыехалі 16 сьвяшчэньнікаў на чале з Яго Прэасьвяшчэнствам япіскапам Рыгорам з Горадні. З блізкіх і далейшых ваколіц Заблудава прыбыла вялікая колькасьць беларусоў, якая жадала прысутнічаць на гэтым вялікім сьвяце. Прысутных было каля 5000 асоб. Пасьля ўрачыстага багаслужэньня Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку правяло каля царквы сход, на якім выступалі прадстаўнік Беларускага Аб'еднаньня сп. Інж. І. Тамашчык і казачы капітан, б. савецкі камандзір, які расказаў прысутным аб жудасьцях бальшавіцкага рэжыму.

На сходзе прысутнічалі таксама прадстаўнікі нямецкіх уладаў і карэспандэнт нямецкае «Беластоцкае Газэты».

Сход прайшоў з вялікім посьпехам. Мітынг закончыўся беларускім гімнам «Мы выйдзем шчыльнымі радамі», які гучна і магутна разьнёсься па ўсяму мястэчку.

Баранавічы

АРГАНІЗУЕЦЦА ПРАФЭСЫЙНЫ ТЭАТР У БАРАНАВІЧАХ.

Беларускае Культурнае Згуртаваньне ў Баранавічах арганізуе акруговы беларускі прафэсыйны тэатр і праводзіць у сувязі з гэтым набор як творчых, так і адміністрацыйных тэатральных платных работнікаў.

Патрэбныя: акторы, музыканты, сьпявачкі і сьпевакі, машыніст, работнік сцэны, сцэнічны мастак, касьцюмерша, загадчык гаспадаркі, бугальтар, тэатральны цырульнік і мастацкі кіраўнік тэатру.

Заявы прымаюцца штодня ад гадз. 10—14 у канцылярыі БКЗ, Марынская 26, пакой 15.

Рыбакі

28-га чэрвеня 1944 году ў школе ў вёсцы Рыбакі адбыўся спэктакль-вечарына. Была пастаўлена п'еса Фр. Аляхновіча «На вёсцы», у якой удзельнічала старэйшая моладзь вёсак Рыбакі і Будня. Моладзь паказала, што яна можа добра працаваць для дабра свайго народу. Прысутных было больш 200 асобаў з розных вёсак. Удалая гульня маладых артыстаў зрабіла вельмі добрае ўражаньне на прысутных, якія дарылі шматлікімі гучнымі воплескамі.

Пасьля п'есы былі агульныя скокі пад гукі свайго вясковага аркестру. Пажаданым было-б, каб уся нашая беларуская моладзь брала прыклад з моладзі гэтых дзьвёх вёсак і вучылася прынасіць карысьць для народу, ладзячы вось такія вечарыны.

Эстонія

Каля Нарвы і Рэвелю, а таксама і ў іншых месцах Эстоніі працуе цяпер на фабрыках, а таксама і ў каменаломнях, шмат беларусоў змабілізаваных на працу ў Наваградчыне і ў іншых раёнах.

Значная колькасьць беларусоў працавала ў вайсковым раёне на Волхаве, дзе праводзіла дарогі, пракладала гаці на балотах

...... — . Цяпер гэтыя грамадзяне таксама працуюць на розных працах у Эсьціі, а частка іх перапраўлена на працу ў іншыя краіны.

Моладзь, даведаўшыся аб стварэньні беларускага войска, імкнецца на бацькаўшчыну, каб самахвоць увайсьці ў беларускія батальёны.

Дужа патрэбна, каб вярбоўшчыкі Беларускае Самааховы наведалі тутэйшых беларусоў і правялі папярэднюю рэгістрацыю тых, што жадаюць уступіць у беларускае войска, каб потым магчыма было ўзьняць адпаведныя захады перад належнымі ўстановамі аб рээвакуацыі гэтых грамадзянаў на бацькаўшчыну. Усе гэтыя грамадзяне бачылі ўжо, як ахвотна ідзе ў войска эстонская моладзь і як добра выглядаюць эстонскія і латышскія вайсковыя фармацыі, дык іхняе ўласнае жаданьне трапіць у беларускае войска яшчэ больш умацавалася і ўзрасло.

Латвія

Цэнтральная Управа Беларускага Аб'еднаньня прызначыла на 21-е чэрвеня ў 10 гадз. зрана Зьезд прадстаўнікоў ад правінцыйных аддзелаў Беларускага Аб'еднаньня. Ад кожнага аддзелу мае прыехаць па два прадстаўнікі. Будзе заслухана справаздача аб працы Беларускага Аб'еднаньня і ягоных аддзелаў, а таксама будуць зроблены перавыбары Цэнтральнага Праўленьня.

ЛАРЫСА ГЕНІЮШ.

Беларуская зямля

Ці то ў полі, ці то ў гаі, —
дзе ня выйдзі, дзе ня глянь,
ўсюды гожа расьцьвітае
беларуская зямля.

Косы зьвесіўшы бяроза,
заглядзелася ў прастор,
пры абсаджанай дарозе
пахам сьцелецца чабор.

Гольлем яблыні нагнуўшысь,
ўпрыгажаюць буйны сад;
у сьнежнабелай хусьце груша,
як дзяўчына на пагляд.

Луг шырока разасланы
аксамітным дыванам;
паміж нівамі курганы
спачываюць ціхім сном.

Днём іх сонца асьвячае,
ноч старожыць іх спачын,
птушкі кружаць, пралятаюць
каля шызых верхавін.

Край прыгожы, край вясёлы
крывічане дзе жывуць.
Днём працуюць быццам пчолы,
ўвечар песьню запяюць,

каб плыла мяжою польнай
між ячменяў, між аўсоў,
каб гула аб вечнай волі
для зямлі беларусоў.

МАСЕЙ СЯДНЁЎ.

Не і так

Я нясьмела ў яе і засмучана
запытаў: — Ці кахаеш мяне?
Яна кінула ў вочы балючае,
ганарлівае: не.

Бедаваў, гараваў па ёй колькі я!..
Завязалася кашка ў бары на сасьне —
я спытаўся яшчэ ў яе. Колкае,
тое самае: не.

Стаў хадзіць танцаваць на зарэчча я;
Час ляціць, завірухай імкне.
Зноў спытаўся ў яе.
Прымірэнчае:
я ня ведаю... не.

Стаў хадзіць да другое і ліпнуць я—
Весялюся, сьпяваю, лайдак...
Ці кахаеш, скажы?
Са сьлязамі і ўсхліпамі
адказала мне: так...

Беласток, 19.6.44 г.

На вясельлі

Сказаць вам папраўдзе, то я больш люблю хадзіць на памінкі, як на вясельле. На вясельле трэба несьці з сабою літар, пірог, сыр, а гэта нешта каштуе. І таксама маладых трэба дарыць. Многа даць —шкада, мала дасі —абгаварваць будуць., А на пахаваньне нясеш з сабою толькі смутак на твары, даравацьжа нябожчыка чым прынята? Пара грудак зямлі на труну, толькі і ўсяго.

Затое, дзе радня нябожчыка пабожная, і аб збаўленьні душы будучага перасяленца ў рай клапоціцца, то ўжо загадзя столькі самагону выжануць, што і на іншым вясельлі ня ўбачыш.

На вясельлі ўсякае «безабразьзе» бывае, розныя няпрыемнасьці спаткаць вас могуць, а на памінках—усё прыстойна, благародна. Памоляцца людзі, пасьпяваюць, паўздыхаюць, спаглядаючы на застаўленыя сталы... А пасьля пераходзяць да зямных спраў. Бывае, што так напапіваюцца, што забываюць, дзе яны знаходзяцца — на помінках, ці на імянінах. П'юць за здароўе нябожчыка і «ўсопшых яго сродніках», хто «вечная памяць», а хто «многае лета» сьпявае... От недзе душа нябожчыка радуецца!

Толькі вось у тым запятая, што ахвотнікаў на перасяленьне ў краіну «ідзежэ несть болезьнь, ні печаль, ні возыханіе» — ня шмат знаходзіцца. Хоць кожнаму з нас ведама, што ў раі лепей і што там райскімі яблыкамі кормяць, то наш мужык больш да бульбы прывычны і ня хоча па добрай волі пакідаць свой загон. Так што некаторым, па Божаму загаду прыходзіцца прымусова перасяляцца, часта нават з сем'ямі. А тады якія могуць быць памінкі!

На вясельлі мне часьцей даводзілася бываць. Няма таго вясельля ў вёсцы, каб мяне з жонкай не папрасілі, цераз нашану для яе таленту. Бо няхай толькі хто не папросіць нас, то хоць і няграматная яна ў мяне, а такую біяграфію маладой і малдому выпіша, што і энкавэдзістыя пазайздросьцілі-б і бабку і прабабку ўспамяне. Сорамна пасьля гэтага дзяўчаці на вуліцы паказацца. А колькі вясельляў цераз яе язык раскідалася!

Ну, а мне, каб дарма вясельнага караваю ня еў ,так розныя функцыі на вясельлі прызначалі. Апошнім разам, як Зьмітрук выдаваў, папрасіў ён мяне, каб з-за стала ня вылазіў і даглядаў, каб каму з гасьцей ня прыйшла ахвота што-небудзь з сабой з вясельля «на памятку» ўзяць. Здаецца мне, што гэтую задачу даў ён і іншым, бо ўсе госьці падазронна такнаглядалі адзін за другім... Асьцярожны быў Зьмітрук чалавек... А таксама даў мне 20 марак і сказаў, каб іх ад сябе палажыў, як будуць маладую дарыць. «Бо, — кажа — калі гэтакі дзед касьцельны, як ты., паложыць 20 марак, то і другім сорамна будзе меней даваць. Зразумеў?» Чаму не зразумець. Усюды свая палітыка.

Дарэньне маладых, наогул, няпрыемны звычай. Асабліва як сват з языком, ды пачне вычытваць, што «такі-гэтакі амэрыканец дарыць маладую у тры маркі пяцьдзесят залатых фэнігаў!» Дзеля гэтага парадачнейшыя людзі перад дарэньнем стараюцца вылезьці з-за стала за сваёю патрэбаю. Астаюцца толькі такія, што спадзяюцца ад маладой дастаць ручнік, або кавалак палатна. І тут свая палітыка. Так!

Дык вось, запрог я сваю кабылку, хоць да Зьмітрука рукою падаць, хай і кабылка на вясельных харчох бакі падраўнае , пасадзіў жонку і дзетак, укінуў калыску — і паехалі...

На вясельлі звычайна, як на вясельлі... Пасядалі ўсе за стол. Пасьля прыехаў па нявесту. Выправілі да вянца. А мы далей пачастунак рабілі. З пад вянца прыехалі ўжо пад самы вечар. Вышла там трохі няпрыемная гісторыя. Па шлюбе новапрадстаўленая пара асталася ў царкве памаліцца, а ўсе вясельнікі і вясковая моладзь кінуліся да фурманак, каб да вёскі пад'ехаць. Возьнікі пачалі іх сьпіхаць, першая фурманка панясла, а за ёю рушылі і астатнія... Пачулі маладыя званочкі, выбеглі з царквы, а тут ужо нікога няма! Малады быў сапраўды малады, на якіх дзесяць год маладшы ад маладой. Удалося яму дагнаць апошнюю фурманку і дзыгнуць на яе. А маладая запуталася ў вэлёне і ня можа бегчы. Пакуль затрымалі коняй, то нешта з поўвярсты мусіла, падкасаўшы сукенку, трапаць. Малады дастаў ад яе па мордзе. Хай знае, што ён цяпер мае жонку! Цэлую дарогу да яго нічога не гаварыла.

Ну, але неяк прыехалі. Тут ізноў вышла сварка. Хата была малая, сталоў мала, і ўсе ўжо былі абсаджаныя; вясельнікам ня было месца, а вылазіць ніхто не хацеў. Для маладых, пацiснуўшыся, як маглі, прыставілі столачак, а астальным прышлося за плячыма стаяць. Усё уладзілася. Пачалі піць.

Пасьля моладзь забрала музыканта, каторы на вясельлі больш еў і піў, як іграў, у другую хату, і пачаліся танцы .Пасьля хлопцы пачалі забаўляцца нажамі. Бо што-ж гэта было-б за вясельле ,каб нікога не парэзалі. І нічога нікому за гэта ня было. Камэндант сказаў толькі: «А рэжцеся хоць штодзень, менш вас, хлапцоў, будзе!»

І тутака, бачыце, свая палітыка! А калі і засудзяць катарага на пару год у турму, то пасьля вернецца з такою ражкаю, што і не пазнаеш. Усёроўна, як на курорце быў. То чаму ня рэзацца?

Усё, значыцца, ішло сваім парадкам. Хлопцы ганяліся з нажамі, дзяўчаты вішчалі, а мы сабе пілі, ды закусвалі. У хаце зрабілася горача. Вокнаў ня можна было адкрыць, каб пяпло ня выйшла. Чуў я такі жарцік: «Чаму на вёсцы паветра чыстае? А таму, што вокнаў не адкрываюць». Так і тутака было: паветра згусьцела. Пачуў я, што мне нешта нядобра робіцца. Ні то ад самагону ,да якога, відаць, гаспадар зашмат курынага дабра ў рашчыне дакінуў; ні то ад гарачыні і... Хацеў я вылезьці з-за стала, ды і не пасьпеў. І тутака са мною дрэнна крыху і няпрыгожа сталася. Вывалаклі мяне за парог і давай таўчы, чым папала: міскаю з квашанінаю, кубкам, качаргою, словам чым хата багата.

— А-ёй! — крычу. — Забілі!.. Забілі!..

А мая-ж, ведаеце, баба, замест бараніць мяне ,абгрызае сябе бараною кульшу, і хоць-бы што. «Нічога, кажа, нічога! Ня сумлявайцеся! Ён у мяне прывычны!» Каб на яе трасца!

Вырваўся я неяк і пайшоў спаць пад паветку. На другі дзень Зьмітрук угледзеў мяне і перадае, каб аддаў я яму назад 20 марак. Я ўжо хацеў аддаць, але тут умяшалася мая жонка. Ня ведаю, скуль узялася. Ды да Зьмітрука!

—Якія маркі? Калі ты іх даваў? Нашто? Ага! Такія справы, так я-ж цябе гэтымі маркамі так абмараю, што ня будзеш мець дзе вачэй падзець!»

Махнуў ён толькі рукою: «Падавецеся імі сабе!»

Падалі сьнеданьне. Маладая пачала зьбірацца да маладога. Выправілі мы іх і пачалі зьбірацца да хаты.

От і ўсё!

Ну што тут цікавага? Больш ніколі ўжо не пайду. А жонка? — Хай чорт ёй справіць вясельле!

ШЭРШАНЬ.

Цяжка гаварыць...

(Успаміны каталіцкага сьвятара)

Бальшавікі каталіком даваліся ў знакі ў найважнейшыя нашы сьвяты — да прыкладу, як Каляды, Вялікдзень і Сёмуха. Я помню Каляды ў 1939 годзе. У гэты дзень у нашым краі фабрыкі дыміліся, як у будні дзень! Перад Калядамі тады рабочым на мітынгу камісары сказалі: хай толькі каторы рабочы асьмеліцца ня прыйсьці ў гэты дзень на работу, тады ён пазнае, чым гэта пахне!.. Затое на гэтыя Каляды нашыя рабочыя пры варштатах стаялі й плакалі..

На Вялікдзень са сваімі выбарамі бальшавікі прыехалі да нас. У іх выбары куды важнейшае сьвята, як у нас Вялікдзень! З самага раньня, як у нас «Рэзурэкцыя», дык у іх тады галасаваньне было ў найбольшай сіле! Шмат напрацаваліся бальшавікі, каб сваімі выбарамі на Вялікдзень затушаваць рэлігійны настрой у каталіцкіх душах. Гэта зрабіць аднак ім не ўдалося!

Прышла Сёмуха. І тут бальшавікі выдумалі нам штучку. Усіх сялян і рабочых яны пагналі па страіцельства. У гэты дзень трэба было фурманкамі вазіць каменьне. А нашы людзі да такой работы на Сёмуху зусім ня прывыкшы.

Я біду меў пры бальшавікох са сваёй плебаніяй і з касьцёлам. Як толькі да нас прышлі бальшавікі, то яны адразу загналі мяне ў надта цесьненькі куточак на плябаніі, а цэлую плябанію занялі ў нас красьнаармейцы. Пачакаўшы крыху, яны зусім мяне хацелі выгнаць з плябаніі. Яны давалі мне ў другім мейсцы куточак, разам з жыдамі. Я бараніўся і хадзіў па вышэйшых начальніках у раён і вобласьць. Аднак, там са мной ніхто і гаварыць не хацеў. Надта шмат начальнікаў жыдоў я там бачыў. Яны часта пілі гарбатку і на мяне не глядзелі. Цесны куточак на плябаніі мне да канца ўдалося за сабой утрымаць. Я тады быў найбліжэйшы сусед і добры абсэрватар і красьнаармейцаў і бальшавіцкіх рабочых. Мае суседзі байцы, гэта былі людзі пераважна з Магілёўскай і Менскай вобласьці. Яны былі зусім несьвядомыя беларусы. Гаварылі толькі ламанай расейшчынай — ну і лаяліся, на чым сьвет стаіць! Праз сьцяну я чуў, як палітрукі чыталі ім свае камуністычныя лекцыі, а дзень і ноч байцы ня сьціхалі пяяць сваю «Кацюшу». Наўгода прайшлі і байцы асвабадзілі плебанію. На месца іх прыехалі бальшавіцкія рабочыя. Тут я глядзеў на рабочых. Прыехалі яны з Расеі ў лапцях, галодныя і бяз грошай. Я бачыў, што бальшавізм ня здолеў ашчасьлівіць нават і рабочых. Рабочыя шмат гаварылі мне пра Савецкі Саюз і клялі яго на прапалую!

Аднэй раніцы я сядзеў пад касьцёлам, трымаючы ў руках «Сумму сьв. Тамаша». Да мяне падыйшоў рабочы і пытаецца, што я чытаю. Я проста яму і адказаў, што я аб чартох чытаю. Бальшавік мне пад нос давай сьмяяцца з гэтага кажучы, што чорта няма! Я яму на гэта: як няма, калі гэта вы ў нас сапраўдныя чэрці! Бальшавік за гэта на мяне абурыўся і пагразіў мне турмой. Я бараніўся тым, што, як па іхняму няма чорта, дык за мой сказ няма чаго і абражацца. Другі раз я з брэвіярам у руках, на парозе свайго куточка, гаварыў пацеры. А з вакна нейкі рабочы кінуў на мяне агрызкам селядца і брэвіяр мне папэцкаў. Раз я бальшавіцкай маладзёжы сказаў кароткую навучку. Гэтага слухалі і жыдкі. Прамова мая крыху адчыніла ім вочы.. На мяне за гэта зашумелі партыйныя. Пасьля тэтага я заро́кся навучаць камсамольцаў. Мяне браліся бальшавікі пераканаць у бязбожніцтве. Тады яны мне радзілі і ажаніцца. Я ад гэтага бараніўся, паклікаючыся на свой стары век. Другі камуністы раз да мяне паддабрыўся і кажа: чаму гэта Бог не карае камуністых? Я яму адказаў: пачакай, Бог з карамі не сьпяшаецца і ад Бога чалавек не ўцячэ, а некалі з Богам спаткаецца! — Непасільныя на мяне бальшавікі налётак убяжыць тадыў касьцёл і прарэзьліва насьвістывае, або крычыць. Такіх дзікароў аж цяжка выгнаць з касьцёлу. Нам пехта стаў біць вокны ў касьцеле. Тады я сам пільнаваў касьцёлу. Раз я ўкасьцеле малюся, а нехта каменьнем у шыбу бразь!.. Я выбягаю з касьцёлу і за руку хапіў маладога праступніка. Гэта быў сын рабочага. А адвёў яго ўсельсавет. На цьвінтары ў нас стаіць памятнік сьвятога Францішка Асыскага. Сюды прышла раз грамада бальшавіцкіх дзяцей і ў гэны памятнік яны давай шпуляць каменьні! Я перашкодзіў дзецям і павучыў іх не рабіць гэтак. Я часта з кіем у руках хадзіў кругом касьцёлу!

Стораж цьвінтара, мне ня раз жаліўся, што на могілках бальшавікі псавалі памятнікі, ламалі крыжы і нішчылі фігуркі Хрыста. Гэта рабілі байцы чырвона й арміі. Яны на цьвінтар хадзілі «абучацца». На дарогах крыжы былі на зямлі звалены і зьняважаны.

Бальшавікі, хто як мог усюды трубілі нам, як гэты сьвет пачаўся і як знайшоўся першы чалавек. А як нашы людзі ў камуністаў пыталіся: хто «саздаў» прыроду, тады бальшавікі маўчалі!

У нас ніхто ня ведаў, што 2 чэрвеня 1941 году немец ударыць па бальшавікох. Я тады спаў у касьцеле, як пшаніцу прадаўшы. Разбудзілі мяне нямецкія штукасы. Бальшавікі патрацілі галовы. Яны бегалі, пытаючыся, ці гэта не манэўры!... На другі дзень бальшавікі білі ў наш касьцёл з гарматаў. Яны нам закідалі, што быццам, мы з касьцёлу стралялі ў іх войска.

Гэтак хутка ад нас бальшавікі ўцяклі! Туды і дарожка! Мы моцна пераканаНы, што бальшавік да нас ужо больш ня вернецца. Бо яго сюды ня пусьціць немец. А мы немцу ў гэтым таксама шмат паможам! Бальшавік зьдзекуецца над беларусамі і нішчыць эўрапэйскую культуру.

Назіральныя радыёпункты ў горах Італіі.

З ВЫДАВЕЦКАЕ НІВЫ

Bilder-Wörterbuch zur Verständigung ohne Sprachkenntnisse. Dreisprachen-Ausgabe: Deutsch-Weissruthenisch-Russisch-Polnisch. Herausgegeben von C. Steinberg. Verlag: Frankes Verlag und Druckerei, Breslau 1,

Мае бачын 96*4, у фармаце малое васьмёркі.

Своеасаблівы слоўнік, бадай, першы раз у выдаўніцкім беларускім сьвеце — ілюстраваны. Наагул, трэба адцеміць, што падобныя слоўнікі часта спатыканыя на Захадзе. У нас новасьць, якую варта асабліва прывітаць і выразіць пажаданьне, каб гэтая спроба, са шмат якіх прычын пажаданая ня была апошняй. Вонкавы выгляд слоўніка як і ўчаргаваньне ў ім моваў робіць дадатнае ўражаньне. Цікавіць нас тут натуральна, беларуская старана слоўніка.

З назову, кароткае зацемкі, што «пры дапамозе гэтага слоўніка можна размаўляць (пабеларуску), паказваючы на адпаведны малюнак»,. як і са зьместу, вынікае, што слоўнік прадназначаецца для людзей, якія ня ведаюць беларускае мовы і ў першую частку для нямецкіх жаўнераў, што знаходзяцца на Беларусі.

Зьмест слоўніка — гэта практычнае ўняцьце штодзеннага жыцьця — дагляд за целам, вопратка, ахова здароўя, хатнія прылады і г. п.

У першую чаргу спасьцерагаецца труднасьць апрацаваньня падобнага матарыялу. Яшчэ ня знойдзена ў нас адпаведнага слова на прадмет, які панямецку называецца «Фаррад». Тут аўтар падае прынятае з расейскага слова — вэлёсіпэд (бач. 3). Спатыкаецца ў падобным выпадку слова — самакат. Іншыя слоўнікі падаюць веласіпед або ровар. Нямецкае «Коркэнцігэр», здаецца, лепей выразіць словам гэяйцар замест пададзенага штопар, якое, бадай, няведамае ў нас. Нямецкае «Пумпэ» (бач. 55 пумпа) ведамае як помпа, пампаваць. Нявыразным зьяўляецца гэтаксама пераклад нямецкага слова «Клёзэт» як прыбіральня. Ці ня лепей было-б тут проста сказаць — клязэт?

Граматычна, здаецца, недакладна азначаны загадны лад: прынясіце піва (бч. 16), зварыце каву (бач. 17) або адчыніце (бач 76), тады калі павінна быць: прынясеце, зварэце, адчынеце і г. д., і гэтая недакладнасьць спатыкаецца ўсюды ў слоўніку за выняткам слова пакаж[illegible]а бач. 76.

Т[illegible]а было-б сказаць, каб трапнымі былі выражэньні вілачкі замест відэлец (ням. Габэль — бач. 33) ці дуля («Бірнэ» — бач. 46; папеларуску груша, а дуля была-б пэўным сортам з-пасярод груш. Штопраўда Ластоўскі кажа, што «даўней у нас звалі дуля». Яблыка больш-бы адказвала нам. «Апфэль», чымся пададзенае яблык. Дзіўным гэтаксама выдаецца выражэньне чаравік на снурках «хіба шнурках?!) для ням. Шнуршуэ — бач. 50. Падобнае выражэньне з часу першае сусьветнае вайны асабліва ўцэнтральнай Беларусі выдавалася ў нас для чаравікоў, якія дзяўчаты ў нас самі шылі, дзе замест падошвы даваўся шнур (шпагат).

Замест шчотка для зубоў (бач. 72) павінна было-б ужыць стырно (стыраваць, стырнік), а замест клешчы (Цангэ) — абцугі, што больш ведамае ў нас. Чаму трусік, а ня трус, або курка, а ня проста курыца? Сягоньня, здаецца кажам доктар і ня дохтар, гэтаксама як ня кажуць поўднік (Міттагэссэн — бач. 88) а проста, абед, палудзень. Усё новае тут, хоць і вельмі абаснованае, часта стварае непатрэбны хаос, там ,дзе яго і так ужо па берагі.

Для таго, хто ведае беларускую мову, такое выражэньне як гаплік з пяцелькай (Гакэн міт Ёзэ бач. 26) здасца штонайменш сьмешным! Падобнага трэба высьцерагацца.

Замес тшчотка для зубоў(бач. 72) павінна быць шчотка да зубоў. (гл. бач. 6). Бо тут ідзе не аб тое, для каго прадназначаецца даная рэч, а да чаго яна ўжываецца. Напрыклад, сітка да кавы, вакса да ботаў, або прылады да пісаньня.

Агулам рэч бяручы трэба тут заўважыць, што справа правядзеньня добрае карэктуры бадай заўсёды была і астаецца сягоньня ў нас яшчэ актуальнай. Трэба зьвяртаць асаблівую ўвагу. Часамі добра апрацаваная рэч, а пазбаўленая належнае карэктуры, губіць са свайго значэньня. Здараюцца і такія выпадкі, хоць і нячастыя, што друкарскія памылкі спасьцерагаюцца, як гэта ня дзіўна, чамусьці пасьля друку. Адсюль часта паўстаюць г. зв. і непажаданыя сьпісы «заўважаных памылак», чаго на шчасьце ў гэтым слоўніку не спатыкаем.

Ал. КРЫЖАНОЎСКІ.

Радзіма кліча

Быў цёмны дажджлівы восеньскі вечар 1942 г., калі, як кажуць, добры гаспадар сабаку з хаты ня выганіць. У вёску прыбыў атрад партызанаў на чале з былым палітруком чырвонае арміі Макеевым. Вялікая колькасьць сялянаў была абрабаваная гэтымі бандытамі, якія забіралі ў людзей апошнюю жывёлу і маемасьць. У гэтую-ж ноч разам з атрадам пайшоў у лес і малады 23-х гадовы хлапец Павал, які пакінуў сваю старую матку на волю лёсу.

Вельмі цяжка перажывала старая матка адыход свайго сына ў партызаны. Яна добра ведала, што бандыты займаюцца толькі рабункам і забойствам мірнага, безабароннага жыхарства, паляць вёскі, не даюць спакойна працаваць і што таму нічога добрага ейнага сына там не чакае.

Усю гэтую ноч яна не клалася спаць, прыслухоўваючыся да кожнага гуку, але сын не вярнуўся.

Мінулі дні і месяцы, ня прыносячы ніякіх зьвестак аб ім, ён усё-ж вернецца да яе і толькі гэтай надзеяй яна жыла.

Партызанскі атрад, да якога далучыўся Павал, знайшоў сабе прытулак у густым, цёмным лесе, які знаходзіўся ў 20-ці кілёмэтрах ад ягонае вёскі.

Спачатку Павал нёс варту і знаёміўся з жыцьцём партызанаў. Макееў часта з ім гутарыў і папярэджваў ,што яго зварот у вёску будзе каштаваць яму жыцьцё, бо немцы яго заб'юць. Баючыся сьмерці і знаходзячыся пад уплывам Макеева, Павал пачаў прывыкаць да лягернага партызанскага жыцьця.

Праз некаторы час яго пачалі браць з сабой для дапамогі ў рабаваньні вёсак і вось тут яму давялося стаць сьведкай бандыцкай дзейнасьці сваіх таварышоў. Асабліва цяжкае ўражаньне засталося ў яго пасьля аднаго выпадку з маладой дзяўчынай фальчарыцай, якую гэтыя бандыты згвалцілі і, калі яна была яшчэ жывая, вырывалі ў яе з галавы валасы, пасьля цьвікамі прыбілі да сьцяны хаты.

Шмат яшчэ жудасных фактаў давялося ўбачыць Паўлу за гэты час. Усе гэтыя зьверствы глыбака запалі ў ягонае сэрца. Ня раз ужо ён і сам стаяў твар у твар з сьмерцяй. Галодны, абадраны, блукаючы па лясох і балотах, ён думаў: «Ці-ж гэта змаганьне за Радзіму». Не так ня робяць нават зьвяры, а мне даводзіцца прымаць удзел ува ўсіх гэтых жудасьцях. Жыць так далей я ня маю сілаў».

Часта ўспаміналася Паўлу і ягоная старая матка, вёска, родная зямелька і спакойная праца на ёй. І вось паволі вырасла ў ім моцнае жаданьне вярнуцца да іх, але ён ня ведаў, як гэта зрабіць.

Аднойчы ў аднэй, з вёсак ён знайшоў адозву былых партызанаў, у якой было напісана:

Партызаны!

Некалькі тыдняў назад, мы, як і вы, лічыліся партызанамі, па лясох і балотах, займаліся злачынствам.

Мы чакалі, што вось, вось вернецца назад Сталін і тады мы будзем карыстацца. Хто з партызанаў вернецца да сваёй сям'і, або пяройдзе да нямецкае ўлады, — будзе зьверскі замучаны і забіты.

Але ўсё гэта была няпраўдай.

Доказам іншых адносінаў да нас ёсьць прыклад наш і нашых сяброў, якія вярнуліся з партызанскіх бандаў.

Ніякага зьдзеку з боку нямецкіх уладаў мы не адчувалі, наадварот, нас вельмі добра і ветліва сустрэлі, далі працу, забясьпечылі нашую ахову і ахову нашых сем'яў.

Мы зьвяртаемся да вас усіх, партызаны.

Такіх людзей, як Павал, яшчэ шмат ёсьць у бандах і нам хочацца зьвярнуцца да іх з заклікам:

Прызнайце свае памылкі ,выходзьце з балот і лясоў. Працы ў нас шмат і вам знойдзецца месца ў агульнай справе барацьбы за сьветлую і шчасьлівую будучыню.

Няхай гэты заклік знойдзе водгук у сэрцы кожнага партызана і дапаможа яму стаць на гэты адзіны правільны шлях».

Хто гэтага не разумее, таго пакарае рука народу за ўсе ягоныя злачынствы.

«АСТРА».

Біблія Фр. Скарыны ў Рызе

На выстаўцы старадаўніх іконаў і драўлянага разьбярства, якую зладзіла нямецкае камандаваньне ў будынку Рыскага мястовага мастацка-гістарычнага музэю, выстаўлены іконы і разьбярствы з Пскову і Ноўгараду. Ёсьць цікавыя разьбяныя працы і беларуска-крывіцкага паходжаньня. На гэтай-жа выстаўцы, у асобнай вітрыне з кнігамі, выстаўлена кніга «Ісуса сына Сірахава», надрукаваная нашым славутым доктарам Францішкам Скарынаю ў 1517 годзе ў Празе. Кніга разьвернута на тэй балонцы, дзе зьмешчаны партрэт д-ра Францішка Беларускія летнія вучыцельскія курсы ўжо зладзілі экскурсыю для агляду гэтага найрэдшага помніка нашае старадаўняе культуры.

Спатканьне з беларускімі літэратарамі

7-га траўня ў Рызе на летніх беларускіх вучыцельскіх курсах адбылося спатканьне латвійскіх беларускіх настаўнікаў з прадстаўнікамі часопісу «Новы Шлях». Уступную прамову сказаў старшыня Беларускага Аб'еднаньня і лектар курсаў сп. К. Езавітаў, які прыпомніў, як беларускае настаўніцтва ў Латвіі старалася не прапусьціць ніколі магчымасьці ўвайсьці ў пэрсанальны кантакт з беларускімі літаратарамі..

У 1921 г. яно слухала лекцыі паэта Ігната Дварчаніна, у 1922 годзе цешылася з курсу гісторыі беларускае літаратуры, які адчытаў сам аўтар падручніка гэтага прадмету сп. Максім Гарэцкі, у 1923 годзе слухала яно вершы нябожчыка паэта Уладзімера Жылкі, які вучыўся тады ў Дзьвінскай Беларускай Гімназіі, у 1927 годзе прымала Цішку Гартнага, Міхася Зарэцкага і Міхася Чарота, а ў 1923 годзе Антона Луцкевіча.

Затым цікавы даклад аб сучаснай беларускай літаратуры і беларускіх паэтах, працуючых цяпер у Менску, зрабіў галоўны рэдактар часопісу «Новы Шлях» сп. Уладзімер Сядура.

На заканчэньне з вялікім пачуцьцём і посьпехам адчытаў шэраг сваіх цікавых вершаў паэт Алесь Салавей. Слухачом спадабалася шчырая пачуцьцё паэта і ягоныя грамадзкія настроі.

Спатканьне закончылася сяброўскім сьнеданьнем у рэстаране Рыскага зоалёгічнага саду і супольнай праходкай па Лясному парку.

У дапамогу настаўніку

Аб кніжцы

Дазваляю сабе сказаць у некалькіх словах, што можна думаць аб кніжках наагул.

Усім прыгожым і добрым ува мне я абавязан кніжкам, яшчэ, калі я быў маладым, то разумеў ужо, што мастацтва больш вялікадушнае, чым людзі. Я люблю кнігі: кожная з іх здаецца мне цудам, а пісьменьнік — чараўніком. Я не магу гаварыць аб кнігах інакш, як з вялізарнейшым усхваляваньнем, з радасным энтузіязмам. Можа гэта для каго-небудзь накажацца і сьмешным, але гэта так ёсьць. Магчыма скажуць, што гэта энтузіязм дзікуна: няхай гавораць, — я такім застануся.

Калі ў мяне ў руках новая кніга, прадмет, прыгатаваны ў друкарні рукамі наборшчыка, гэтага свайго роду гэроя, пры дапамозе машыны, я адчуваю, што ў маё жыцьцё ўвайшло нешта жывое, гаворачае, цудоўнае. Гэта новы завет, напісаны чалавекам аб самым сабе, аб істоце найбольш складанай, якая толькі існуе на сьвеце, аб самым загадачным, аб найбольш дастойным любові — аб істоце, праца і розум якога стварылі ўсё, што ёсьць на зямлі прыгожага, вялікага, найлепшага.

Кніжка вядзе мяне праз жыцьцё, з якім я аднак, даволі добра знаёмы, і заўсёды вучыць чаму-небудзь новаму, чаго я ня знаў і не заўважаў у чалавеку. Часамі ва ўсёй кніжцы не знаходзіш нічога, апрача адной якой-небудзь фразы, але якраз гэтая фраза і зьбліжае вас з чалавекам, вызывае ў вас сьмех, радасьць або грымасу.

Веліч зорнага неба, гарманічны мэханізм сусьвету, усё, аб чым з такім красамоўствам астраномія і касмаграфія расказваюць, не ўзварушаюць мяне, ня выклікаюць ува мне энтузіязму.

У мяне такое ўражаньне, што сусьвет зусім не такі захапляючы, як прадстаўляе яго астраномія, і што ў нараджаньні і сьмерці сусьветаў беспараўнальна больш бязглуздага хаосу чым Боскай гармоніі.

Недзе ў глыбіні млечнага шляху патухае сонца і ўся сыстэма плянэт назаўсёды апускаецца ў цемру: гэта мяне зусім не ўзварушвае, у той час як сьмерць Каміля Флямарыёна (францускі астраном) чалавека з надзвычайнымі ўяўленьнямі і вялікімі досьледамі, мяне засмуціла.

Усё, што мы знаходзім найпрыгажэйшага, было выдумана і расказана чалавекам. Нажаль, яму часта здараецца ствараць таксама цярпеньні і абвастраць іх, як гэта рабілі Дастаеўскі, Баблер і інш. Але нават у гэтым я бачу толькі жаданьне расфарбаваць, упрыгожыць тое, што ёсьць у нашым жыцьці цяжкага і ненавіснага.

У прыродзе, якая акаляе нас і варожая нам, прыгожасьці няма, прыгожасьць творыцца чалавекам у глыбіні сваёй душы: так фін зьмяняе свае балоты і свае лясы і рыжы граніт, дзе расьце худы хмызьняк, так араб завярае сябе, што пустыня для яго найпрыгажэйшая.

Прыгожасьць родзіцца з імкненьня чалавека яе агледаць. Нашае жыцьцё заўсёды і ўсюды трагічнае, але чалавек зьмяняе гэтыя бязьлікія трагэдыі ў творы мастацтва, і я ня ведаю нічога больш дзіўнага, больш цудоўнага, чым гэта пэратварэньне. Вось чаму ў томіку вершаў Коласа або у рамане Талстога я знаходжу больш мудрасьці і жывой прыгожасьці, чым у халодным мільгаценьні вячэрніх зорак або у мэханічным рытме акіянаў, у шопаце лесу або у маўчаньні пустыні.

Маўчаньне пустыні?

Яно вельмі красамоўна выражана рускім кампазытарам Барадзіным адным з яго твораў. Я перакладаю яго на малюнкі. Я аддаю перавагу малюнкам Уістлера. І Джон Рэскін абвясьціў глыбокую праўду, гаворачы, што заходы сонца ў Англіі сталі прыгажэйшымі насьля малюнкаў Тэрнэра.

Я мацней кахаў-бы нашае неба, калі-б зоркі былі больш ясьнейшыя і бліжэй да нас. І яны сталі прыгажэйшымі з таго часу, калі астраномы расказалі нам аб іх.

Я жыву у сьвеце, дзе зусім немагчыма зразумець чалавека, калі ня чытаць кніжак, якія аб ім напісаны нашымі вучонымі і нашымі мастакамі слова: «У глыбіні Палесься» і «У палескай глушы» Коласа каштоўна для мяне так, як эвангельля нацыянальнага духу, «Няшчасныя» Віктара Гюго зьдзіўляе мяне так, як зьдзіўляе «Одысэя». Я упэўнен, што мае унукі прачытаюць «Жан-Крыстафа» і будуць нячніва захапляюцца велічам сэрца і розуму аўтара і яго непахіснай любоўю да чалавецтва.

Я вельмі добра ведаю, што гэта любоў лічыцца цяпер «ня моднай», але што рабіць? Яна існуе не слабее, і мы прадаўжаем жыць яе радасьцямі і смуткамі.

Здаецца таксама, што гэта любоў робіцца усё больш упэўненай і асмысьленай, а гэта, хоць і прыдае практычны і некалькі сухі характар яе вонкавым праяўленьням, ні у якой меры не зьмяншае ірацыянальнасьці гэтага пачуцьця ў нашую эпоху, калі барацьба за жыцьцё асабліва абвострана.

Я не хачу нічога знаць, акрамя людзей. Пры падходзе да іх, кніжка заўсёды зьяўляецца сяброўскім і вялікадушным правадніком. І я маю ўсё больш і больш глыбокае перакананьне да скромных герояў, стварыўшых усё, што ёсьць на зямлі прыгожага і вялікага.

Паняцьце аб пэдагогіцы

Пэдагогіка — навука аб выхаваньні, узгадаваньні і навучаньні падрастаючага пакаленьня. Як і ўсе іншыя грамадзкія навукі, пэдагогіка становіцца сапраўднай навукай толькі тады, калі яна пачынае разьвівацца на аснове іншых грамадзкіх навук. Таму сучасная пэдагогіка дае нам магчымасьць правільна высьніць усе законамернасьці працэсу выхаваньня і служыць напрамкам да грамадзка-нацыянальнага ўзгадаваньня, фармаваньня асобы сябра, які будуе новае нацыянальнае грамадзтва.

Задача пэдагогікі ёсьць вызначэньне канкрэтнага зьместу і мэтадаў выхаваньня дзяцей. Прадметам сучаснай пэдагогікі зьяўляецца зьмест, формы і мэтады нацыянальна-грамадзкага выхаваньня, адукацыі і навучаньня падрастаючага пакаленьня.

Нацыянальна-грамадзкае выхаваньне падрастаючага пакаленьня абазначае сыстэму узьдзеяньняў, ажыцьцяўленых у першую чаргу школай, накіраваных на фармаваньне ўсебакова адукаваных і разьвітых людзей, авалодваючых нацыянальна-грамадзкай мараль ю ўва ўсёй дзейнасьці, фізычна моцных, адушаўлёных імкненьнем і поўнасьцю быць будаўнікамі сучаснага нацыянальнага грамадзтва Паняцьце выхаваньня ўключае ў сябе адукцыю, і ўзгадаваньне, і навучаньне.

Асьвета (адукацыя) узбройвае падрастаючае пакаленьне сыстэматычнымі ведамі, навуковым сьветапаглядам, забясьпечаньне падрыхтоўкі людзей, усебакова разьвітых, добра ведаючых падставы навук і ўмеючых, набываць і ўжываць веды.

Навучаньне зьяўляецца працэсам перадачы настаўнікам сыстэматычных ведаў па пэўнай праграме, г. зн. канкрэтнае ажыцьцяўленьне школай задач адукацыі і выхаваньня. Пры навучаньні настаўнік не абмяжоўваецца толькі перадачай ведаў вучням, ён таксама падрыхтоўвае іх да самастойнага набыцьця і ўжываньня ведаў. Пры сыстэматычным засваеньні навуковых ведаў і грамадзка-нацыянальных норм паводзін у дзіцяці складаюцца заснаваныя на навуцы адносіны да прыроды і грамадзтва і яго здольнасьць у будучым практычна і пасьяхова ўдзельнічаць у грамадзка-адраджэнскай працы.

Такім чынам выхаваньне, адукацыя і навучаньне, маючы паміж сабою розьніцу, між іншым прадстаўляюць сабой неразрыўныя часткі адзінага пэдагагічнага працэсу. У падыходзе да прысваеньня пэдагагічнага працэсу, як зьявы грамадзкага характару, пэдагогіка не ізалюе аб'ектаў дасьледваньня ад акаляючых зьявішчаў, а разглядае іх у неразрыўнай сувязі з імі.

Дакладны усебаковы вучот фактаў, гістарычнага вопыту выхаваньня зьяўляецца неабходнай умовай навуковых пэдагагічных досьледаў.

Пэдагогіка апіраецца на дадзеных іншых навук, у прыватнасьці: анатоміі, фізыялёгіі, псыхалёгіі і сацыялёгіі. Для азначэньня зьместу выхаваньня і яго мэтадаў і арганізацыі пэдагагічнай практыкі неабходна пазнаньне законаў разьвіцьця арганізму і псыхікі дзіцяці.

Сучасная пэдагогіка, апіраючыся на навейшыя вынікі блізкіх пэдагогіцы навук рашае свае праблемы ў галіне выхаваньня і адукацыі, выходзячы з заданьня пабудаваньня беларускага нацыянальнага грамадзтва.

Важнейшаю задачай сучаснай пэдагогікі ў адносінах да беларускай школы — навукова перадаць вялікія багацьці перадавога сучаснага гістарычнага і пэдагагічнага вопыту, зрабіць гэту перадачу у сваю чаргу, сродкам для іх далейшага разьвіцьця пэдагагічнай практыкі беларускай школы, устанаўленьнем найбольш рацыянальных форм і мэтадаў нацыянальна-грамадзкага выхаваньня дзяцей.

Апрацаваў БАКУН. Р.

Здароўе моладзі

Фізычнае і духовае здароўе моладзі мае для яе самое і для будучыні ўсяго народу аграмаднае значэньне. Здаровая моладзь лягчэй пераймае навуку, лягчэй пераходзіць з клясы ў клясу, скарэй канчае школу і такім чынам скарэй становіцца дзейным грамадзянінам і працаўнікам для свайго народу. Здаровая фізычна і духова моладзь можа з вялікім рэзультатам аддаць свае маладыя сілы на карысьць Бацькаўшчыны. Дык да здароўя моладзі павінны імкнуцца ўсе, ад каго гэта залежыць, а перад усім грамадзянства, сям'я, школа.

Беларуская нацыянальная школа нараджаецца на зары будаўніцтва новае Эўропы, павінна зьвярнуць вялікую увагу на здароўе моладзі. Школа павінна быць тут працягам сямейнага ўзгадаваньня. Праўда, у сёньняшні час некаторыя сем'і ня могуць пахваліцца добрым здароўем. Шмат на гэта зложылася прычын харктару ваеннага, а таксама тых палітычных абставін, у якіх быў праз 20 гадоў, а нават праз цэлыя стагодзьдзі, беларускі народ. Абставіны гэтыя былі няспрыяючыя. І ці возьмем бальшавіцкі быт з ягоным вельмі нізкім параўнальна да краёў заходня-эўрапэйскіх узроўнем жыцьця, ці возьмем панскую Польшчу, якая дзяржала наш народ на найніжэйшай ступені матарыяльнага бытаваньня, дык скора прыкапаемся, што абставіны для падняцьця здароўя моладзі як і ўсяго народу, былі вельмі дрэнныя.

Як-жа іх паправіць?

Скажа хто, што ў сучасных абставінах, асабліва па гарадох, паправіць пакуль-што немагчыма. Насупроць гэткіх пэсымістычных поглядаў трэба сьцьвердзіць даўно ведамую праўду, што ў найгоршых варунках найболей патрэбная дбаласьць аб здароўі. Гэтак было даўней, гэтак ёсьць і цяпер. Найболей у тую часіну народы шукаюць ратунку, калі найгорш дзеецца, так як і паасобны чалавек шукае для сябе ратунку не ў часе здароўя, а ў часе хваробы.

Школа атрымлівае дзяцей з сям'і. Здаровыя дзеці сьведчаць аб здароўі сям'і.

Добра пастаўленая школа павінна даць для маладога пакаленьня тое, што дае добрая сям'я, а перад усім чыстае і цёплае памешканьне. Добра было-б яшчэ даць хоць крыху цёплае стравы, але у сучасных варунках з гэтым трудна. Узялася за гэту задачу Беларуская Народная Самапомач і трэба, каб яна яе давяла да канца.

Чыстае, сьветлае, а так-жа актуальна цяпер цёплае памешканьне павінна быць дадзена дзецям супольнымі патугамі ўсяго грамадзянства. Гэта ёсьць сьвяты і вялікі абавязак усіх кіруючых асоб, як у горадзе так і на сяле. На сяле праблема паліва мясцамі вырашаецца вельмі арыгінальна: дзеці, ідучы у школу, бяруць з сабою па палену дроў, каб прапаліць печку у сваёй клясе! У другім месцы сам вучыцель, карыстаючыся з безработнай восені, навазіў дроў для школы! Але такія выпадкі прызнаць нармальнымі ня можна. Яны дапускаюцца і нават пахваляюцца толькі у пераходныя ненармальныя часы. Нашы школы павінны быць абясьпечаны палівам на ўсю зіму. Аб гэтым павінны дбаць кіраўнікі школаў і адміністрацыйныя ўлады.

Побач з цяплом павінна ісьці чыстата школы, клясы, дварышча, чысьціня цела, адзежы, абутку, чысьціня кніжак, сшыткаў і ўсіх прыладаў, з якімі моладзь стыкаецца. Гэта важна, бо можа дзеці ў сваёй сям'і да гэтакай чысьціні не прывыклі. Тут мы падыходзім да праблемы ўзгадаваньня ў дзіцяці пашаны і прывычкі да чыстаты. Узгадаваньне павінна ісьці ня толькі ў кірунку падаваньня дзіцяці патрэбных тэарэтычных настаўленьняў аб чысьціні, але трэба да гэтай чысьціні прывучаць дзяцей практычна. Трэба, каб яны да яе прывыклі. Тут часта з дзяцьмі дзеецца нешта падобнае, як з старэйшым грамадзянствам. Калі, скажам, нейкі ахайны бурмістр захоча ачысьціць рынак ад сьмецьця і бруду, дык гэта мэта накажацца некаторым напачатку, як непатрэбная рэч. Але калі людзі да чысьціні прывыкнуць, дык паварот да даўнейшага бруду будзе ім ужо бадай-што немагчымым.

Гэтаксама ў школе, у доме і сям'і.

Адсоўваючы гэтыя нэгатыўныя староні жыцьця школы, мы адначасна павінны правадзіць пазытыўныя староны, як абарона дзяцей ад хваробаў (гігіена), як разьвіцьцё фізычных сіл моладзі (фізычнае узгадаваньне) і г. д.

Але мала разьвіць фізычныя сілы ў чалавека, трэба яшчэ рупіцца аб разьвіцьці духовых сіл. Фізычныя і духовыя сілы зьвязаны паміж сабою так, як зьвязаны цела і душа у адным арганізме. Даўнейшыя рымляне казалі, што здаровая душа ў здаровым целе.

Трэба прызнаць, што духовае здароўе нашага народу знаходзіцца бадай што ў такім самым палажэньні як і здароўе фізычнае. Трэба тут сьцьвердзіць, што наш беларускі народ дагэтуль ня быў узгадованы ані фізычна ані духова. Праўда, ён у сутнасьці сваёй, г. зн. у глыбіні сваёй фізычнай і духовай істоты астаўся здаровым і на гэтай сутнасьці мы хочам будаваць ягоную будучыню. Але ў некаторых праявах жыцьця ён хворы. Хворая перадусім моладзь, баламучаная і дэмаралізаваная бальшавіцкай і польскай школай. Гэта моладзь часта ня мае ў сабе таго найчысьцейшага агню, каторы асьвечвае яе і запальвае да ідэалістычных узьлётаў і вялікіх чынаў — яна часта ня мае любові да сваёй Бацькаўшчыны. Бальшавіцкія і польскія настаўнікі ня толькі не стараліся разьвіць у моладзі гэты агонь, але яны намагаліся яго патушыць, або нават апаганіць. Апаганіўшы агонь любові да Бацькаўшчыны, нанізіўшы і апаганіўшы нават беларускую сям'ю, дзе яшчэ гэны агонь тлеў, як іскра у попеле, апаганіўшы перад беларускім дзіцём паняцьце беларускай Бацькаўшчыны, чужацкія настаўнікі, а лепш кажучы, чужацкая школа, выпушчала ў сьвет моладзь без ідэалізму і сьвятога агню, які павінен лучыць гэтую моладзь з сям'ёй і Бацькаўшчынай. Пасьля адабраньня падстаў для ідэалістычнага пагляду на сьвет, моладзь ужо была гатова да такіх чынаў, як данос на сваіх бацькоў у НКВД, або нават да адрачэньня ад іх! Разам з любоўю да сям'і і Бацькаўшчыны ад дзяцей адбіралі яшчэ і рэлігію. І такім парадкам дзіця было падгатавана да матэрыялістычнага погляду на сьвет і уся-

Гэта падгатова да зла была праводжана сьведама і плянава, як тут, так і там, з тэй мэтай, каб над здэмаралізаванай душой лягчэй было панаваць... Хто да гэтага панаваньня ішоў, Беларускі народ добра ведае і затрымлівацца даўжэй над гэтым было-б лішнім.

Значыць, падставы для здароўя душы былі адабраны, або зламаны ворагамі нашага народу. Але на шчасьце ня ўсюды і не ўва ўсіх. Нетры народнага духу, як мы ўжо казалі, асталіся здаровымі, і на гэтым духу мы будзем будаваць нашу будучыню.

Беларуская школа павінна зьвярнуць вялікую ўвагу на любоў да бацькоў і да Бацькаўшчыны — Беларусі. Павінна пазнаёміць моладзь з мінуўшчынай Беларусі, з яе сучасьнасьцю, з тымі важкімі мамэнтамі, якія яна цяпер перажывае, зьвязаць яе думкі з вялікай Беларускай сям'ёй, якую мы называем беларускай нацыяй. Школа павінна прабудзіць і замацаваць любоў да роднай мовы, песьні да родных абычаяў, да нацыянальнай вопраткі і наагул да свае нацыянальнае культуры. Такім парадкам школа пойдзе у кірунку прасьвячэньня інтэлекту ў дзіцяці і разбуджэньня ў ім добрых пачуцьцяў. Але апрача інтэлекту і пачуцьця ёсьць яшчэ ў чалавека воля. Воля павінна быць скіравана па ўсё добрае, ідэальнае: пры гэтым у школе павінна быць праведзена будова характару вучня, каб ён мог перамагаць благія нахілы, якія зьяўляюцца ўнутры чалавека. Беларуская школа павінна ўзгадаваць чалавека з здаровым целам і здаровай душой.

Як здаровае цела, так і здароўе душы здабываецца праз узгадаваньне. Калі фізычнае здароўе дае чалавеку ў першую чаргу сям'я, дык духовае здароўе дае школа. Тут узгадавальнікам зьяўляецца ўжо ня так бацька і маці, як настаўнік і настаўніца. Яны павінны дбаць пра тое, каб сваім словам і прыкладам узгадаваць беларускае маладое пакаленьне ў новым кірунку. Здароўе моладзі, а за ёю і ўсяго народу ляжыць у настаўніцкіх руках

НАША ПОШТА

Ю. ЮШЧУК. Дзякуем за прысланыя творы. Нас вельмі цікавяць расказы і повесьці з жыцьця беларускага народу, аб якіх Вы нам пішаце. Прышліце іх нам. Ваш кароценькі абразок «Араты» будзе зьмешчаны. Вершы вымагаюць больш стараннае апрацоўкі. Высылаем Вам паперу. Пішыце.

В. ТОМАШУК. Вы прыслалі нам свае вершы і просіце даць ім ацэнку. Вершы Вашыя заслабыя, што Вы самі чуеце. Каб пісаць вершы, бязумоўна, адным з найгалоўнейшых варункаў ёсьць веданьне тае мовы, у якой мы пішам. Вы слушна пішаце, што «гэта наш лёс такі быў, што мы не маглі вучыцца ў роднай мове». Вы, як беларус, павінны пісаць вершы толькі ў сваёй рдонай, беларускай мове. Шмат мы і так на працягу даўгіх гадоў кармілі сваімі творчымі сокамі чужыя культуры. Трэба папросту ўзяцца за вывучэньне сваёй мовы. Калі Вы лічыце сябе сынам беларускага народу, «зернем» коласа, які невядома як назваць жытнім — ці пшанічным» (як Вы пішаце), то справа ясная, Трэба працаваць. Тады вершы Вашы будуць мілагучнымі і пявучымі. А нашую народную глебу трэба добра апрацоўваць ,тады і каласы будуць пшанічнымі... Напішэце нам, як Вы працуеце для нашай справы, якое зерне кідаеце ў народ.

А. М. у Францыі. Мы вельмі задаволены, што газэту нашую Вы атрымоўваеце рэгулярна. Мы выабражаем сабе Вашу радасьць, калі Вы атрымліваеце «Новую Дарогу» далёка ад Бацькаўшчыны. Ваш верш мы пасправуем апрацаваць, бо ён баявы па зьместу. А тады напішам музыку і будзем сьпяваць. Зьвяртайце ўвагу на рыфму, каб апошнія словы гучэлі аднолькава або падобна. Напрыклад, «пойдзем» і «праложым» ня гучаць падобна. Лепш было-б направіць так:

Наперад, сябры!
Самкнуўшы рады,
Да сьветлае мэты мы пойдзем.
Праз буры, агні
у сьветлыя дні
дарогу ў змаганьні мы знойдзем!

Пішыце нам, як працуюць і змагаюцца нашыя беларусы ў Францыі.

Жыве Беларусь!

М. Б. у Міхалове. Вы хочаце наступіць у лятунскую школу. Ясна, што адразу лятуном Вы ня станецеся. Падайце нам заяву. Мы яе перашлем і, думаем, што Вас залічаць кандыдатам у лятуны. Толькі Вы павінны напісаць нам дакладна аб сабе, падаць дакладны адрас, прозьвішча, дату нараджэньня і г. д. Мы перакананы, што Вы будзеце з гонарам дапамагаць нашаму народу, так як пішаце ў сваім вершы:

«Перамога будзе наша,
Мы клянемся для яе,
Што стаяць мы будзем сьмела
На пастах усюды!
Мы ня зыдзем з свайго месца,
хоць сьмерць будзе грaзіць нам.
Да апошняга дыханьня
будзем край свой бараніць.»

Кожны шчыры беларус павінен быць такім самаадданым і адважным, як Вы.

СЕГЕНЕВІЧ. Сьпісак кніг, якія мае Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку, высылаецца. Ужо выйшаў цэлы рад сельска-гаспадарчых брашураў на беларускай мове. Напішэце, якія кнігі Вам выслаць. З рознымі сельска-гаспадарчымі пытаньнямі можаце зьвяртацца ў нашую газэту.

В. ЛЮДМІЛА. «Адчуваючы вольнасьць свае Бацькаўшчыны», як яна піша, спрабавала напісаць верш. Верш, напісаны В. Людмілай, называецца «Маладасьць». Хутка праплываюць маладыя годы... Яшчэ нядаўна «іграла кроў у жылах» і хваляваласся хваляй марской». Але тады, у тыя дні «ня было для яе:

Раздольля, ні добрае долі.
Яна дзесь гуляла далёка ад нас,
далёка ў, квітнеючым полі.
Цьвет гэтае долі у тую пару
драпежныя птушкі клявалі,
над зьдзекам крывавым нявінных людзей
ў халодны Сібір адсылалі».

Але настаў канец гэтаму жудаснаму панаваньню! Наш «суседні і добры брат» — нямецкі жаўнер — вызваліў нас.

В. Людміла дзякуе за гэтае вызваленьне:

«Дзякуем сардэчна за наша вызваленьне
Вялікаму Гітлеру — за нашае жыцьцё!
Цяпер зацьвітаюць беларускія нівы,
вясеньнім напевам заходзіцца ўсё».

Беларускую граматыку Вы можаце лёгка дастаць у найбліжэйшай беларускай школе. Пішыце больш. Калі будзеце ў Беластоку, загляніце ў Беларускае Аб'еднаньне.

ЗОСЯ з вёскі С. піша нам наступнае:

«Солтыс нашае вёскі П. Яго жонка бегае па вёсцы і крычыць: «Давайце самагону майму мужыку прыносьце яму тое ды сёе, то мужык мой выручыць. Будзе ўсё у парадку!» Як п'яны наш солтыс, то ўсё робіць, а як водка выйшла, то ўсё забудзе. Наша суседка дала двое парасят, а дачка паехала на Прусы, а Г. даў таксама двое, а дачкі ня выручыў. А сьвіньняў паеў. А другім робіць добра. Вось, напрыклад, Н. мае 10 вульляў, а запісаў толькі чатыры пні. Рэштай дзеліцца. Або такія штукі ён вырабляе: сядзіць у хаце трох мужчын, два гэктары зямлі і нікуды на работу ня ідуць, бо ў яго ўсё ёсьць, мёд, усё пытлюе і на самагонку меле. А другія церпяць. У вёсцы ёсьць у нас хворая кабета К. Адзін сын. Куды-б толькі ня трэба было работнікаў, то ён усё яго выпраўляе. Хто мае дзьве каровы, а хто адну, а малака пароўну аддаюць. А, бачыце, Дзямян даў два мяшкі бульбы... А як людзі пачалі гаварыць, чаму гэта так, то жонка зноў крычыць, што як яе мужык зробіць, так і будзе.

Адным словам, бяда. Вырабляе гэты наш солтыс, што толькі хоча. А людзі не разьбіраюцца і наракаюць на парадкі.

Добрыя парадачкі ў вас Зося. Няма што...

АБВЕСТКІ

БЕЛАРУСЫ
Усходняй Прусыі

Беларускі
Хор
Балет
і Аркестра

дадуць рад канцэртаў па гарадох Усходняй Прусіі. А іменна:

Кёнігсбэрг (Пр.)	—	22. 6. 44.
Кёнігсбэрг (Пр.)	—	26. 6. »
Кёнігсбэрг (Пр.)	—	28. 6. »
Гайльлігэнбайль	—	25. 6. »
Мэмэль	—	29. 6. »
Тільзіт	—	30. 6. »
Эбэнродэ	—	1. 7. »
Шлёсбэрг	—	2. 7. »
Пр. Эйляў	—	4. 7. »
Лык	—	5. 7. »
Алленштайн	—	6. 7. »
Алленштайн	—	7. 7. »
Ортэльсбург	—	8. 7. »
Остэродэ	—	9. 7. »
Штабляк	—	10. 7. »
Штабляк	—	11. 7. »

Беларусы!

Адведвайце масава беларускія пастаноўкі! Карыстайце з нагоды пачуць на чужыне родную песьню!

БЕЛАРУСКАЯ КРАЁВАЯ УСТАНОВА СУВЯЗІ
пры НЯМЕЦКІМ ФРОНЦЕ ПРАЦЫ
У УСХОДНЯЙ ПРУСІІ

Першая Беларуская 7-мі клясавая Пачаткавая Школа ў Варшаве гэтым падае да агульнага ведама ўсіх беларусоў, пражываючых так у самай Варшаве, як і на правінцыі ў Гэнэральнай Губэрніі, што запісы вучняў да ўсіх клясаў гэтае школы на наступны 1944—45 навучальны год ужо распачаліся.

Запісы праводзіць:

1. Кіраўніцтва Школы штодня апрача нядзеляў і сьвятаў у Канцылярыі Школы. Варшава, Сьвенто-Ерска 18—10 ад гадз. 8-й да гадз. 16. (4 па паўдні).

2. Сакратарка Бацькаўскае Рады пры гэтай школе спад. Федарчук у памешканьні Беларускага Камітэту ў Варшаве, Княжая вуліца (Ксёнжэнца) нумар 4. пам. 7. штодня, апрача сьвятаў ад гадзь. 10 да гадзь. (2 па паўдні).

Для вучняў пры Школе існуе інтэрнат так для дзяўчат, як і для хлапцоў.

Пры запісваньні вучняў ёсьць патрэбныя:

1. Мэтрыка ураджэньня.
2. Сьвядоцтва шчапеньня воспы.
3. Школьнае сьвядоцтва (цэнзура) у тым выпадку, калі вучань перад гэтым вучыўся ў якой-колечы іншай школе.

Кіраўніцтва. Школы
Кіраўнік Школы.

Гэтым уневажняюцца наступныя легітымацыі, выданыя Беларускім Аб'еднаньнем у Беластоку:

1. № 15151/44 — Карэтко Юльян з Нараўкі.
2. № 15484/44 — Бондарук Мікола, з »
3. № 4891/44 — Казарэз Павал, з Беластоку.

БЕЛАРУСКАЕ АБ'ЕДНАНЬНЕ
У БЕЛАСТОКУ

Сельская гаспадарка

Новы гатунак канапель

Ня толькі мёртвую, няжывую прыроду сваёй працай і тэхнічнымі вынаходамі чалавек мяняе ад вякоў, ператварае адпаведна да сваёй патрэбы і карысьці. Натугамі чалавека мяняецца і прырода жывая — расьліны і жывёльны сьвет. Многія ўжо гатункі дзікае жывёлы чалавек яшчэ перад тысячамі гадоў прыручыў, гадуе і скарыстоўвае, а таксама многія дзікія расьліны ператварыў ён у карысныя культурныя расьліны сваёй земляробскай гаспадаркі.

Але чалавек ня толькі прыручыў дзікую дагэтуль жывёлу і ня толькі заняўся сяўбою і гадаваньнем дзіка ў вольнай прыродзе растучых дасюль расьлінаў — ён іх яшчэ пераіначыў, прыстарнаваў да сваіх патрэбаў, удасканаліў (з гледзішча сваёй карысьці), разьвіў у іх пажаданыя сабе зомасьці, а некарысныя заглушыў; выгадаваў з ранейшых малавартасных дзікіх гатункаў гатункі зусім новыя, што часта прыносяць яму вельмі вялікія карысьці.

І так, з дзікай маламочнай жывёлы вякамі сытварыліся сяньняшнія многамалочныя гатункі кароў, паўсталі заводныя з густой мяккай воўнай гатункі авечак, вялікія кормныя гатункі сьвіньняў, прыносячыя ўсё большыя ўраджаі новыя гатункі збожжа, з смачнымі, вялікімі, сакавітымі пладамі садовыя дрэвы і г. д.

Многоя з гэтых гатункаў яшчэ толькі некалькі сотняў гадоў таму зусім не існавалі. Яны — новыя асягненьні чалавецтва. Такі, напр., салодкі лубін, гэта здабыча мала больш, як дзесяці мінулых гадоў. Цукровы бурак — прадукт толькі мінулага веку.

Бальшыня людзей яшчэ сяньня думае, што нашая цяперашняя хатняя жывёла не мяняецца, ад вякоў такая самая. Тымчасам ёсьць наадварот. Паступова, але ўвесь час расьце ўраджайнасьць збожжа ,малочнасьць кароў, носнасьць курэй ці качак і т. д.. І гэта не дзеля таго толькі, што чалавек навучыўся лепш даглядаць і гадаваць хатнюю жывёлу, лепш абрабляць засеяныя палі, — але перадусім і галоўна таму, што ён выгадаваў і далей гадуе шляхам падбору і крыжаваньня ўсё лепшыя, карысьнейшыя сабе гатункі жывёлы і расьлінаў.

Аб тым, як чалавек патрапіць зьмяніць гатунак, хай будзе прыкладам хаця-б тое, што з некалішняга прыручанага дзікага сабакі сяньня ўжо выгадавана больш сотні розных сабачых гатункаў ад маленькага пэкінскага галлёвага карліка, да такіх вялікапаў, як швайцарскія сэн-бэрнары. Некаторыя з гэтых гатункаў так ужо сяньня да сябе непадобныя, што цяжка і дапусьціць, што яны паходзяць ад некалішняга супольнага сабе «сабачага» продка.

Дык, як бачым, чалавек мае здольнасьць ператвараць паводле свайго густу і жывую прыроду, хоць гэта і справа куды цяжэйшая, чым перамены ў прыродзе мёртвай, якія звычайна трываюць доўгія, доўгія гады.

На адпаведных дасьледчых навуковых станцыях апошнімі гадамі ў гэтай галіне ідзе акурат праца, вынікі якой будуць цікавымі і для беларускага земляробства. Справа тут ідзе аб спробах выгадаваньня новага гатунку канапель.

Ведамая рэч, што мадэрная эканоміка апошніх дзесяткаў гадоў імкнулася ўнезалежніцца ад натуральнага валакна (перадусім льнянага і канапельнага) дарогаю ствэрэньня промыслу для прадукцыі валакна штучнага з дрывоціны, малака з дрыўных ці расьлінных адпадкаў, з трысьця, сітніка, крапівы, а апошнімі часамі і з каменнага вугальля і вапны.

Але ня гледзячы на гэтую прадукцыю, гадоўля лёну і канапель аднак і надалей не закідаецца дзеля той прычыны, што льняное і канапельнае валакно мае некаторыя зомасьці, якіх не ўдалося дагэтуль асягнуць у валакне штучным.

Каноплі, напрыклад, да сяньняшняга дня не даюцца заступіць у прадукцыі карабельных вяровак і некаторых асабліва моцных палотнаў. Лён-жа вельмі надаецца да вырабу карабельных вятругаў («парусоў»). Вось дзеля гэтага, ня гледзячы на прадукцыю штучнага валакна, прамысловыя кругі і сяньня яшчэ ўсё моцна цікавяцца разьвіцьцём разьвядзеньня як лёну, так і канапель.

Калі ходзіць аб каноплі, дык яны займаюць асаблівае месца сярод нашых земляробскіх расьлінаў. Паколькі большасьць іх належыць да расьлінаў аднапнёвых, гэта значыць да расьлінаў, на адным і тым самым каліве якіх існуюць побач мужчынскія і жаночыя воргапы, дык у адваротнасьць ім канопні зьяўляюцца расьлінаю рознапнёваю, на паасобным каліве канапель існуе цьвет або толькі мужчынскі, або толькі жаночы. Стуль маюцца ў канопях асобныя мужчынскія, і асобныя жаночыя калівы, «мужчын» і «жанчын».

У розных мясцовасьцях Беларусі розна завуцца гэтыя два гатункі канапель. Мужчынскія калівы называюць: пласкуны (Пружаншчына), плоскуні, пласконі (Пастаўшчына), замашкі (Смаленшчына), выбіранцы (Вялейшчына) і г. д. Жаночыя калівы завуць найчасьцей маткамі.

(Усе вышэй прыведзеныя назовы падаю з прыгатаванай да друку вялікай працы Міколы Караленкі «Батанічны слоўнік» і «Беларуска-лацінскага слоўніка»).

Мужчынскія і жаночыя калівы канапель надчас росту выказываюць значныя розьніцы. Мужчынскія калівы, пласкуны, разьвіваюцца, цьвітуць, дасьпяваюць і абміраюць значна хутчэй, чым калівы жаночыя. Гэтая розьніца часу разьвіцьця цягне за сабою многія гаспадарчыя нявыгоды. Калі чакаць з зьбіраньнем з поля канапель да часу, пакуль дасьпеюць і жаночыя калівы, маткі, тады мужчынскія, даўно ўжо абумёрлыя трацяць многа на сваёй вартасьці. Валакно з такім позна і разам сабраных канапель менш вартаснае, не такое моцнае. Зьбіраньнем-ж з поля канапель два разы — як гэта робіцца звычайна ў нас — справа таксама гаспадарча нявыгодная, клапатлівая.

Вось гэтую нявыгаду вучоныя цяпер хочуць адхінуць.

Яны падцемілі, што сярод канапель часам, хаця і вельмі рэдка, трапляюцца і калівы аднапнёвыя, на якіх знаходзіцца як жаночы, так і мужчынскі цьвет. Згэтуль паўстала думка, каб падабраўшы гэтыя калівы выгадаваць асобны новы гатунак аднапнёвых канапель. Канопні такія мелі-б аднолькавы рытм разьвіцьця, адзін час адцьвітаньня і дасьпяваньня. Такі гатунак канапель быў-бы таму выгадны для гадоўлі і даваў-бы для промыслу моцнае аднайітае валакно.

Праца ў гэтым кірунку пачалася толькі ў 1931 годзе. Аднак дасюлешнія яе вынікі вельмі задавальняючыя. У Нямеччыне працу гэтую праводзіць др. Нойэр у Макээ. Ужо цяпер дарогаю падбору ўдалося стварыць гатунак канапель, у якіх усе калівы маюць на сабе і мужчынскі і жаночы цьвет у роўнай колькасьці.

Далей адбываюцца ўжо толькі досьледы над тым, ці гэты новы гатунак аднапнёвых канапель дае добрае валакно і належную колькасьць семя. Калі вынік гэтых досьледаў выпадзе карысна — ужо ў 1945 годзе гэты гатунак будзе аддадзены нямецкім земляробам для практычнага карыстаньня.

Калі-б-жа ў новым гатунку аказаліся яшчэ нейкія недахопы, гэта зразумела, толькі спозьнілаб на некаторы час пашырэньне новых канапель, але працы ў гэтым кірунку ня стрымае, бо сяньняшнія вучоныя ўмеюць ужо выгадаваць ці «направіць», амаль кожную жаданую асаблівасьць дадзенай расьліны ці жывёлы.

Беларускія землі ў гадоўлі канапель, як і лёну, займаюць колькасна ў эўрапэйскай гаспадарцы передавое месца, дзеля гэтага і вынікі вышэй пададзенай дасьледчай працы над новым гатункам канапель будуць вельмі цікавымі і важнымі і для нашага земляробства, як і нашага валаконнага промыслу.

Herausgeber: Weißruthenische Vereinigung in Bialystok, Gotthardstr. 1. Tel. 253. Verantwortlich für den Text: Theodor Iljaschewitsch.

Выдавецтва: Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку, вул. Готтгарда № 1, тэл. 253. Адказны за зьмест: Хведар Ільяшэвіч.